

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

REPUBLICA MOLDOVA

ALEGERI LOCALE

5 și 19 iunie 2011

Raportul Misiunii de observare a alegerilor OSCE/BIDDO

Varșovia
28 noiembrie 2011

CUPRINS

I.	SUMAR EXECUTIV.....	1
II.	INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI	3
III.	CONTEXT GENERAL	4
IV.	SISTEMUL ELECTORAL.....	4
V.	CADRUL JURIDIC.....	4
VI.	ADMINISTRAREA ALEGERILOR.....	5
VII.	ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR.....	7
VIII.	ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR	9
IX.	CAMPANIA ELECTORALĂ	9
X.	FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	11
XI.	MASS-MEDIA	12
	A. CONTEXT GENERAL	12
	B. CADRUL JURIDIC PENTRU MASS-MEDIA	12
	C. MONITORIZAREA MASS-MEDIA DE CĂTRE MROA OSCE/BIDDO	13
	1. REFLECTAREA PRIMULUI TUR ÎN MASS-MEDIA.....	13
	2. REFLECTAREA TURULUI DOI ÎN MASS-MEDIA	15
	D. CONTESTAȚII ȘI SANȚIUNI REFERITOARE LA MASS-MEDIA	15
XII.	CONTESTAȚII ȘI APELURI	16
	A. CADRU GENERAL.....	16
	B. EXAMINAREA CONTESTAȚILOR DE CĂTRE ORGANELE ELECTORALE	17
	C. EXAMINAREA CONTESTAȚILOR DE CĂTRE INSTANȚELE DE JUDECATĂ	18
	D. CONTESTAȚII POST-ELECTORALE ÎN AMBELE TURURI	19
XIII.	PARTICIPAREA FEMEILOR	20
XIV.	PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE.....	21
XV.	OBSERVATORI LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI.....	22
XVI.	ZIUA ALEGERILOR	22
	A. PRIMUL TUR, 5 Iunie 2011.....	23
	1. VOTAREA ȘI PROCEDURA DE NUMĂRARE	23
	2. TOTALIZAREA ȘI ANUNȚAREA REZULTATELOR.....	23
	B. AL DOILEA TUR, 19 Iunie 2011	24
XVII.	RECOMANDĂRI	24
	A. RECOMANDĂRI PRIORITARE	24
	B. RECOMANDĂRI SUPLIMENTARE	25
	ANEXĂ: REZULTATELE OFICIALE ALE ALEGERILOR.....	28
	DESPRE OSCE/BIDDO	30

REPUBLICA MOLDOVA
ALEGERI LOCALE
5 și 19 iunie 2011

Raportul final al Misiunii restrânse de observare a alegerilor OSCE/BIDDO¹

I. SUMAR EXECUTIV

Dând curs invitației din partea Comisiei Electorale Centrale (CEC) a Republicii Moldova de a observa alegerile locale din 2011, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) a instituit Misiunea restrânsă de observare a alegerilor (MROA). În conformitate cu metodologia standard pentru MROA, BIDDO nu a trimis observatori pe termen scurt pentru o observare cuprinzătoare a alegerilor. Observatorii au vizitat un număr limitat de secții de votare și au urmărit totalizarea rezultatelor în unele circumscripții în ambele zile de alegeri. Misiunea a urmărit procedurile electorale din primul tur de votare împreună cu o delegație a Congresului pentru Autorități Locale și Regionale al Consiliului Europei (Congres).

Alegerile locale din 2011 au respectat în mare măsură angajamentele OSCE. Campania electorală a fost una competitivă și a oferit alegătorilor o alegere veritabilă. Totuși, problemele juridice, administrative și de reglementare rămase trebuie soluționate în scopul asigurării unui progres continuu. În special, acest proces electoral a evidențiat necesitatea de a răspunde preocupărilor de lungă durată privind înregistrarea alegătorilor. Pe lângă aceasta, în unele cazuri rapoartele privind cheltuielile legate de campania electorală și acuzațiile de distribuire a cadourilor ilegale alegătorilor a subliniat necesitatea îmbunătățirii regulamentelor privind finanțarea campaniei electorale și a aplicării acestora.

Alegerile au avut loc pe fundalul unui impas politic continuu care își are originea în inabilitatea parlamentelor succesive de a alege șeful statului. Mulți interlocutori au considerat că aceste alegeri locale au fost un moment hotărâtor important pentru determinarea nivelului de susținere publică a partidelor în lumina viitoarelor alegeri.

Cadrul juridic a oferit o bază solidă pentru desfășurarea unor alegeri democratice. Cu toate acestea, a fost remarcată o anumită confuzie în rândul părților interesate în special în privința procedurilor de contestare și atac, înregistrarea alegătorilor și regulamentele privind finanțarea campaniei electorale. Modificările Codului Electoral, unele din ele substanțiale, au fost adoptate cu doar câteva luni înainte de alegeri. Modificarea legislației electorale imediat înainte de un proces electoral nu este în conformitate cu bunele practici electorale internaționale.

Alegerile au fost administrate de o structură în patru nivele formată din CEC, 35 consilii electorale de circumscripție (CC) de nivelul 2, 896 CC de nivelul 1 și 1.955 birouri electorale ale secțiilor de votare. Administrarea alegerilor s-a desfășurat în general de o manieră transparentă și profesionistă și a fost percepută ca fiind imparțială de majoritatea părților interesate. Totuși în unele cazuri organele electorale au avut parte de dificultăți din cauza proporțiilor și complexității organizării alegerilor locale. CEC a părut a fi nepregătit pentru menținerea unei comunicări sistematice cu comisiile de nivele inferioare și alte părți interesate și nu a coordonat întotdeauna pregătirile electorale în timp oportun.

---

¹ Versiunea în limba engleză a acestui raport este considerată unicul document oficial. Traduceri neoficiale sunt disponibile în limba de stat și limba rusă.

Crearea unui registru electronic centralizat al alegătorilor, care inițial urma să fie implementat pentru aceste alegeri locale, a fost amânată. De aceea, ca și înainte, autoritățile locale au fost responsabile de compilarea listelor de alegătorilor, ducând la preocupări similare celor exprimate în alegerile trecute pe marginea exactității acestora. Cerințele neclare cu privire la reședință au dus la careva confuzii în privința faptului dacă reședința permanentă sau temporară era decisivă pentru stabilirea faptului dacă un alegător are dreptul de a vota și a rezultat în practici contradictorii. De asemenea, unele partide politice au făcut acuzații privind manipulările motivate politic cu înregistrarea reședinței temporare.

Urmare a unui proces inclusiv de înregistrare a candidaților, un număr considerabil de partide și candidați independenți au oferit alegătorilor o alegere veritabilă. Partidele politice s-au folosit de posibilitatea legală de a introduce modificări în lista de candidați cel târziu cu șapte zile înainte de ziua alegerilor. Informația despre candidați și substituirile ulterioare a candidaților nu a fost întotdeauna disponibilă și în rezultat opțiunile alegătorilor puteau fi afectate.

În general campania electorală a avut loc într-o atmosferă calmă și concurenții electorali au remarcat că au avut oportunități echitabile pentru desfășurarea campaniei. Anumite retorici extrem de dezbinătoare, mai ales în contextul cursei electorale pentru alegerea primarului Chișinăului, au subliniat polarizarea politică existentă. Infrațiuni izolate au fost comise în perioada preelectorală și au fost investigate de autoritățile relevante. Competiția electorală robustă a avut loc nu doar între Alianța pentru Integrare Europeană (AIE) aflată la guvernare și Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) din opoziție, cât și între cele trei partide AIE.

Supravegherea finanțării campaniei electorale este elaborată insuficient, fiind lipsită de precizie și mecanisme de executare. Concurenții au părut să nu trateze cu diligență obligațiile lor de raportare și gradul de cuprindere al raportării a fost pus sub semnul întrebării de multe părți interesate.

Mass-media a reflectat campania prin intermediul unei diversități de formate, oferind alegătorilor un nivel înalt de informații despre concurenți și platformele lor electorale. Radiodifuzorii locali și regionali au fost obligați să organizeze dezbateri și au respectat această prevedere legală. În general radiodifuzorii s-au conformat cerinței legale de a oferi o reflectare echitabilă a concurenților. Totuși, un post a fost sancționat pentru reflectare părtinitoare.

Întrucât OSCE/BIDDO a stabilit MROA, accentul a fost pus pe procesul electoral pe termen lung fără implicarea suplimentară a observatorilor pe termen scurt ceea ce ar fi oferit o bază pentru o evaluare cantitativă. Cu toate acestea, în ziua alegerilor observatorii MROA OSCE/BIDDO au vizitat un număr limitat de secții de votare.

Procedurile din ziua alegerilor, inclusiv votarea și numărarea, s-au desfășurat calm și au fost efectuate într-un mod ordonat și transparent. Comisiile electorale au tins să urmeze prevederile legale, deși au fost remarcate inconsistențe procedurale minore. Numărul de secții de votare a fost distribuit neadecvat, ceea ce a dus la aglomerări și s-a creat posibilitatea compromiterii secretului votării. Procedurile electorale din timpul votării pe 19 iunie au fost afectate de o hotărâre adoptată de CEC în ultimul moment de a scoate draperiile din cabinetele de vot.

Transparența procesului de totalizare după primul tur a fost afectată de întârzierile publicării rezultatelor preliminare și de actualizările informaționale neregulate pe pagina web a CEC. Mai

mult ca atât, a apărut o controversă pe marginea rezultatelor votării primarului Chișinăului, cauzată de anunțarea rezultatelor incomplete și neexacte de către CC Chișinău înainte de anunțarea rezultatelor complete de către CEC. O evoluție pozitivă în turul doi a constat în faptul că rezultatele alegerilor împărțite pe BSV erau publicate de CEC imediat ce deveneau disponibile.

Majoritatea contestațiilor electorale de după 5 iunie au fost cereri de renumărare. Cel puțin 25 de cereri au fost admise de către judecătoriile de sector și raionale. Procedurile aplicate de comisiile electorale în timpul renumărilor au fost diferite, parțial din cauza instrucțiunii CEC întârziate la acest subiect. Renumărările au reconfirmat în general rezultatele inițiale. Totuși, în câteva cazuri ele au dus la ajustări.

Părțile interesate, inclusiv CEC și instanțele de judecată, au fost deseori derutate în privința procedurilor corecte ale procesului de contestare și atac, deși acesta a fost optimizat recent în legislația electorală. În câteva cazuri aceasta a dus la întâzieri necesare în examinarea cazurilor și la pierderea oportunităților de redresare juridică. Urmând cererile de renumărare a alegerilor pentru consiliul municipiului Chișinău și desfășurarea repetată a alegerilor primarului municipiului Chișinău, procedurile juridice prelungite care nu au fost întotdeauna transparente au dus la finalizarea întârziată a rezultatelor alegerilor.

La fel ca și în alegerile anterioare, votarea nu a avut loc pe teritoriul aflat sub controlul *de facto* al autorităților transnistrene. În secțiile de votare create pentru alegătorii din Transnistria, votarea pe 5 și 19 iunie s-a desfășurat fără perturbări aparente.

II. INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI

Dând curs invitației din partea Comisiei Electorale Centrale (CEC) a Republicii Moldova de a observa alegerile locale din 2011 și în baza recomandărilor Misiunii OSCE/BIDDO de evaluare a necesităților care a avut loc pe 22-24 martie, pe 8 mai OSCE/BIDDO a creat Misiunea restrânsă de observare a alegerilor (MROA). MROA OSCE/BIDDO a fost condusă de Gerard Mitchell și a fost formată din 25 experți și observatori pe termen lung (OTL) din 18 State participante în OSCE. Echipa de bază s-a localizat în Chișinău, iar OTL au fost detașați în șapte centre raionale.

În conformitate cu metodologia OSCE/BIDDO pentru MROA, MROA OSCE/BIDDO nu a trimis observatori pe termen scurt și nu a efectuat o observare cuprinzătoare și sistematică a procedurilor din ziua alegerilor. Cu toate acestea, MROA a vizitat un număr limitat de secții de votare și a urmărit totalizarea rezultatelor în unele raioane în ambele zile de alegeri. Misiunea a urmărit procedurile electorale din 5 iunie împreună cu delegația Congresului condusă de Britt-Marie Lövgren. MROA OSCE/BIDDO a rămas în Moldova până pe 10 iulie și a urmărit evoluțiile postelectorale.

Alegerile locale din 2011 au fost evaluate în vederea conformității lor cu angajamentele OSCE și alte standarde internaționale pentru alegeri democratice, precum și cu legislația moldovenească. OSCE/BIDDO și-a exprimat aprecierea față de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, CEC și alte autorități de stat centrale și locale, partide politice și societate civilă pentru cooperarea lor pe parcursul misiunii. OSCE/BIDDO ar dori să aducă mulțumiri și Misiunii OSCE în Moldova pentru sprijinul acordat.

III. CONTEXT GENERAL

Alegerile locale din iunie 2011 au fost ale cincilea la număr care au avut loc în Moldova de la independența sa din 1991. Peisajul politic s-a schimbat considerabil de la ultimele alegerile locale din 2007 când Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a câștigat peste o treime din funcțiile de primari și consilieri.² Situația politică a ajuns la o stare de impas, după cum este reflectată de inabilitatea a două parlamente succesive de a alege președintele țării și dizolvarea subsecventă a acestora.³ În urma celor mai recente alegeri parlamentare care au avut loc în noiembrie 2010, Alianța pentru Integrare Europeană (AIE) aflată la guvernare, formată din Partidul Democrat din Moldova (PDM), Partidul Liberal (PL) și Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM), nu deține majoritatea necesară de trei cincimi pentru a alege președintele și nici nu a încercat să o facă. În conformitate cu prevederile legale, președintele parlamentului continue să exercite funcția de președinte interimar.

O consolidare a peisajului politic a avut loc în ajunul alegerilor locale. Câteva partide politice au fuzionat; cel mai semnificativ, Alianța Moldova Noastră (AMN) a fuzionat cu PLDM și PL cu Mișcarea „Acțiunea Europeană” (MAE). Trei partide extraparlamentare, Partidul Moldova Unită, Partidul Popular Republican și Mișcarea „Forța Nouă” au format blocul electoral „Forța a treia”. Mulți interlocutori au considerat că aceste alegeri locale au fost un moment hotărâtor important pentru nivelele de susținere publică a partidelor în lumina viitoarelor alegeri.

IV. SISTEMUL ELECTORAL

Alegerile locale au fost organizate pentru a alege 898 primari ai municipiilor, orașelor, comunelor și satelor, precum și 11.744 membri ai consiliilor raionale, municipale, orașenești, comunale și sătești pentru un mandat de patru ani. Numărul consilierilor aleși în fiecare unitate teritorial-administrativă a variat între 9, în cele mai mici unități, și 43, în orașele cu o populație mai mare de 200.000 locuitori, și 51 în municipiul Chișinău.

Membrii consiliilor sunt aleși conform unui sistem proporțional fără prag de trecere. Mandatele sunt alocate conform metodei d'Hondt. Primarii sunt aleși conform unui sistem majoritar din două tururi. Dacă nici un candidat nu a obținut majoritatea absolută a voturilor valabil exprimate, turul doi are loc între cei doi candidați cu cel mai mare număr de voturi la două săptămâni după primul tur. Candidatul care obține cel mai mare număr de voturi în turul doi este câștigător. Pentru turul doi nu există cerința prezenței minime la urne.

V. CADRUL JURIDIC

Constituția și Codul Electoral sunt legile principale care reglementează desfășurarea alegerilor locale. Cadrul juridic este completat de alte legi⁴ și de hotărârile și regulamentele CEC.

---

² Pentru rezultate detaliate ale alegerilor locale din 2007 a se vedea www.alegeri.md/en/2007/. A se vedea la fel Raportul final al OSCE/BIDDO, disponibil la www.osce.org/odihr/elections/moldova/66865.

³ Articolul 78 din Constituție stipulează că în cazul în care parlamentul nu poate alege președintele în două tururi de votare, parlamentul trebuie dizolvat și se anunță alegeri noi.

⁴ Cadrul juridic include de asemenea și Legea cu privire la administrația publică locală, Legea cu privire la organizarea teritorial-administrativă, Legea descentralizării, Legea cu privire la partidele politice, Legea cu

Codul Electoral a fost supus unor modificări numeroase din momentul adoptării sale în 1997; cel mai recent el a fost modificat în martie și aprilie 2011. Deși majoritatea modificărilor au fost de natură tehnică, unele au fost substanțiale. Schimbările pozitive au inclus acordarea alegătorilor a dreptului de a solicita modificări în listele electorale (LE) cel târziu cu o zi înainte de ziua alegerilor în loc de cinci, după cum era stipulat anterior; anularea limitării dreptului de vot pentru toate persoanele private de libertate fără excepție și stipularea că hotărârile organelor electorale pot fi atacate direct în instanța de judecată în ziua alegerilor. Alte modificări semnificative au cuprins: abrogarea prevederilor care oferă timp de antenă gratuit candidaților în alegeri locale; amânarea lansării registrului electronic centralizat al alegătorilor și reducerea remunerării pentru membrii comisiilor electorale.

MROA OSCE/BIDDO a observat grade diferite de conștientizare a modificărilor recente în rândul părților interesate în procesul electoral. Bunele practici electorale stipulează că modificările nu ar trebui să fie operate cu scurt timp înainte de alegeri.⁵

În general, cadrul juridic oferă o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice. Cu toate acestea, există o serie de lacune, inconsistențe și ambiguități, în special în privința procedurilor de contestare și atac, înregistrarea alegătorilor, finanțarea campaniei electorale, numărarea și totalizare. Ocazional aceasta adus la interpretări contradictorii și careva confuzie în rândul părților interesate.

VI. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Alegerile locale au fost administrate de un sistem de organe electorale în patru nivele, format din CEC, 37 consilii electorale de circumscripție (CC) de nivelul 2,⁶ 896 CC de nivelul 1 și 1.955 birouri electorale ale secțiilor de votare (BSV).⁷ Partidele politice reprezentate în parlament au numit membri ai comisiilor de toate nivelele. Majoritatea partidelor nu au pus la îndoială procedurile de instituire a organelor electorale. Totuși, PCRM și-a exprimat preocupările în privința faptului că actuala componență a CEC nu asigură o reprezentare echilibrată a majorității parlamentare și opoziției, în special în funcțiile de conducere. Organele electorale au activat în general de o manieră transparentă și profesionistă și au fost percepute drept imparțiale de majoritatea părților interesate.

CEC actual a fost numit în februarie 2011 în conformitate cu modificările operate în Codul Electoral în 2010. Din cei nouă membri ai CEC, un membru a fost numit de președinte, iar restul opt de către partidele parlamentare, proporțional reprezentării acestora.⁸ Ședințele CEC, care aveau loc de două ori pe săptămână pe durata celei mai mari părți ai campaniei, au devenit mai

---

privire la întruniri, legi organice cu privire la sistemul judecătoresc, prevederile relevante din Codul Penal și Codul Contravențional.

⁵ A se vedea Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei la cea de-a 52-a sesiune (Veneția, 18-19 octombrie 2002), CDL-AD(2002)023rev.

⁶ Din acestea, două CC de nivelul 2 din Bender și Tiraspol au fost stabilite oficial, dar nu au funcționat. Prin urmare, numărul real de CC de nivelul 2 care a funcționat în timpul acestor alegeri a fost de 35.

⁷ 495 BSV îndeplineau de asemenea și funcțiile unui CC de nivelul 1.

⁸ Din membrii numiți de partidele parlamentare, cinci au fost de la coaliția de guvernare AIE și trei – de la PCRM.

frecvente odată cu apropierea zilei alegerilor și între cele două tururi de alegeri. De regulă ele se desfășurau într-un mod colegial și erau deschise publicului și reprezentanților mass-media.⁹

CEC a adoptat o serie de hotărâri menite să îmbunătățească administrarea și integritatea acestor alegeri. Totuși în unele cazuri, când era necesară clarificarea prevederilor legale, CEC a ales mai degrabă să desfășoare campanii informaționale și să ofere consultații neformale părților interesate în procesul electoral, decât să ia decizii formale.¹⁰ Complexitatea pregătirilor pentru desfășurarea alegerilor locale, cum ar fi numărul mare de curse paralele și procedurile diferite pentru alegerile consiliilor și a primarilor, a scos la iveală unele neajunsuri în structura și funcționarea aparatului CEC. Comisia nu a menținut permanent o comunicare sistematică și eficientă cu organele electorale ierarhic inferioare și alte părți interesate și nu a coordonat întotdeauna pregătirile electorale într-un mod oportun.¹¹ Președintele CEC a indicat că CEC operează cu resurse limitate și și-a exprimat îngrijorarea privind necesitatea continuă de a căuta fonduri adiționale din partea guvernului pentru a-și acoperi activitățile. Aceasta are loc din cauza liniei de buget dedicate CEC în bugetul de stat.

Odată cu apropierea alegerilor CEC a încercat să sporească capacitatea Sistemului informațional automat de stat „Alegeri” pentru a permite înregistrarea electronică a candidaților, generarea automată a buletinelor de vot și consolidarea rezultatelor alegerilor. Au fost recrutați administratori de sistem pentru a opera în toate 35 CC de nivelul 2. Totuși, acest efort a avut succes doar parțial și conform CEC aceasta a fost din cauza calificărilor insuficiente ale unor administratori de sistem. În consecință, CEC a avut parte de dificultăți în procesul de agregare a informației despre candidați și tipărirea buletinelor de vot. Aceasta a dus la unele întâzieri în distribuirea buletinelor la CC și BSV. Observatorii OSCE/BIDDO au remarcat cazuri când numărul buletinelor primite de CC și BSV devia de la numărul solicitat de BSV și cazuri în care buletinele erau tipărite cu greșeli.¹²

Toate CC au fost create respectând termenii legali. Observatorii OSCE/BIDDO au raportat că ambele nivele de CC au fost bine organizate și au efectuat majoritatea pregătirilor electorale conform cerințelor. CC au operat de o manieră independentă, fără cazuri de intimidare sau intervenție în activitatea lor. Au avut loc multiple modificări în componența unor CC, majoritatea din cauza retragerii membrilor care de asemenea participau în cursa electorală în calitate de candidați sau erau rudele acestora.¹³

BSV au fost create în general respectând termenii legali. BSV vizitate de observatorii OSCE/BIDDO au fost bine organizate. Cu toate acestea, exista un anumit grad de confuzie și implementare inconsistentă a anumitor proceduri electorale din cauza modificărilor frecvente în componență, a complexității procedurilor pentru alegerile locale și în unele cazuri a lipsei susținerii adecvate din partea comisiilor electorale ierarhic superioare.¹⁴ Unele BSV au informat

---

⁹ Ședințele CEC au fost difuzate live în întregime pe pagina web a CEC și înregistrările tuturor ședințelor sunt disponibile în arhiva paginii web.

¹⁰ Spre exemplu, în ceea ce ține de lipsa exactității cerințelor cu privire la reședință, unele aspecte ale votării și ale procedurilor de numărare și transmiterea materialelor electorale.

¹¹ Aceasta a fost deosebit de evident în cazul agregării datelor din întreaga țară privind concurenții electorali înregistrați și în cazul pregătirii, tipării și livrării buletinelor de vot.

¹² Spre exemplu, în BSV 3 (Taraclia), numele unui candidat lipsea din 2.114 buletine de vot în limba rusă.

¹³ Legislația stipulează că atât candidații, cât și rudele lor apropiate nu pot activa în calitate de membri ai comisiilor electorale.

¹⁴ Acestea includ incertitudinile legate de modificarea listelor de candidați, termenele limită pentru actualizarea LE, precum și procedurile pentru votarea cu urna mobilă, numărare și totalizare.

observatorii OSCE/BIDDO că remunerarea redusă nu a oferit o compensare adecvată proporțională sarcinilor îndeplinite de BSV.

Odată cu apropierea primului tur, CEC a întreprins eforturi de educare și sensibilizare a alegătorilor prin intermediul difuzării a cinci posturi de educare și informare a alegătorilor. Acestea au cuprins chestiuni ca importanța participării în alegeri, familiarizarea cu LE și ce documente sunt valabile pentru votare. Unele CC au efectuat activități suplimentare de educare a alegătorilor în raioane. Înainte de turul doi CEC a produs zece spoturi suplimentare care au fost transmise de majoritatea radiodifuzorilor.

CEC a continuat să activeze colegial și imparțial înainte de turul doi de alegeri ale primarilor. Într-o hotărâre adoptată cu patru zile înainte de turul doi, CEC a instruit BSV să scoată draperiile din cabinetele de votare. Această instrucțiune a urmat declarațiile repetate privind diversele scheme de cumpărare a voturilor aduse în atenția CEC. Hotărârea a fost menținută de Curtea de Apel Chișinău, dar a fost anulată în atac de către Curtea Supremă de Justiție în seara dinaintea zilei alegerilor (a se vedea secțiunea Contestații mai jos).

La fel ca și în alegerile anterioare, ambele tururi de votare nu au avut loc pe teritoriul controlat *de facto* de către autoritățile transnistrene.¹⁵

VII. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Cetățenii care au atins vârsta de 18 ani înainte sau în ziua alegerilor au dreptul de a vota, cu excepția celor declarați incapabili sau privați de acest drept de către o instanță de judecată. În plus, în pofida unei recomandări făcută de OSCE/BIDDO de mult timp, personalul militar activ rămâne privat de acest drept în timpul alegerilor locale. Această restricție nu este în conformitate cu paragraful 7.3 al Documentului OSCE din 1990 de la Copenhaga, care garantează votul universal și egal tuturor cetățenilor care au atins majoratul.

După cum a fost menționat anterior, în urma modificărilor Codului Electoral din 2011, toate persoanele private de libertate beneficiază de dreptul de a vota, ceea ce este o schimbare binevenită. Cu toate acestea, instituțiile relevante și organele de administrare electorală aparent nu au primit îndrumări clare cu privire la implementarea acestei modificări noi. Au fost remarcate abordări inconsistente, care posibil dezavantajează anumiți alegători privați de libertate.

Deși planificate inițial pentru implementare înainte de aceste alegeri locale, crearea unui registru electronic centralizat al alegătorilor a fost amânată până în 2015 prin modificările operate în Codul Electoral în aprilie 2011.¹⁶ Unii interlocutori ai MROA OSCE/BIDDO au fost de părerea că deși introducerea registrului la aceste alegeri a fost tehnic posibilă, părțile esențiale ale cadrului de reglementare și îndrumările pentru funcționarea efectivă a acestuia nu au existat. De aceea, la fel ca și anterior, LE au fost pregătite de către autoritățile locale în baza listelor compilate pentru ultimele alegeri, ducând la preocupări similare exprimate de interlocutori în trecut în privința

---

¹⁵ Înainte de alegeri, pentru alegătorii din satul disputat Corjova au fost create secții de votare în Cocieri, iar pentru alegătorii din Chițcani, Cremenciuc și Gîsca – în Copanca și Fîrlădeni.

¹⁶ În ziua alegerilor din 5 iunie CEC a realizat un proiect pilot pentru a testa registrul electronic centralizat al alegătorilor și transferul în regim online al rezultatelor alegerilor de la BSV la nivelele ierarhic superioare ale organelor electorale într-un sector al Chișinăului.

înregistrării alegătorilor.¹⁷ În special, confuzia a persistat în privința competenței diferitor organe implicate în compilarea listelor la nivel central și local.

Prevederile neclare cu privire la reședință din Codul Electoral au dus la interpretări diferite de către părțile implicate în alegere și au dus la o anumită confuzie în privința faptului dacă reședința permanentă sau temporară era decisivă în stabilirea faptului dacă un alegător are dreptul de a vota. CEC nu a emis o hotărâre oficială pentru a clarifica această problemă, dar a desfășurat o campanie de educare a alegătorilor în ultimele etape ale procesului dinaintea primului tur. Astfel ei au clarificat că reședința temporară a constituit criteriul prevalent. În unele cazuri aceasta a dus la practici inconsistente aplicate de către autoritățile locale și organele de administrare a alegerilor.¹⁸

Cu unele întârzieri remarcate de către observatorii OSCE/BIDDO,¹⁹ LE au fost disponibile pentru examinare de către public, după cum este cerut în lege. Conform interlocutorilor din comisiile electorale, foarte puțini alegători și-au verificat datele. Verificarea în regim online a datelor alegătorilor nu a fost disponibilă pentru aceste alegeri, potrivit declarațiilor, din cauza lipsei de fonduri. La începutul campaniei electorale, CEC a anunțat că 2.646.279 de cetățeni ar fi eligibili pentru vot. În ziua alegerilor din 5 iunie CEC a anunțat cifra actualizată de 2.653.921.

Anumite categorii de alegători au avut dreptul de a fi adăugați în LE suplimentare în ziua alegerilor. Acestea includ alegătorii care nu au fost înregistrați în LE de bază, dar au prezentat acte de identitate valabile care confirmă reședința în circumscripția respectivă, alegătorii cu certificat pentru drept de vot²⁰ și alegătorii privați de libertate. Analiza datelor CEC a demonstrat că în circa 16 procente din secțiile de votare numărul alegătorilor incluși în listele suplimentare pe 5 iunie a fost de peste 5 procente din alegătorii care au participat la alegeri.²¹

Între cele două tururi au persistat preocupările legate de înregistrarea alegătorilor. Lipsa continuă a clarității privind reședința permanentă versus temporară a subliniat necesitatea modificărilor legale. Unele partide politice au făcut de asemenea acuzații pe marginea manipulării motivate politic cu înregistrarea reședinței temporare. Aparent, în încercarea de a răspunde acestor acuzații, președintele CEC a trimis o scrisoare Secretarului General al Guvernului pe data de 13 iunie prin care solicita suspendarea emiterii înregistrării temporare până după turul doi. Scrisoarea a fost tradusă incorect în limba rusă și substanța acesteia a fost prezentată eronat în cererea ulterioară a guvernului către autoritățile locale. În rezultat, autoritățile locale au fost solicitate să suspende mai degrabă emiterea reședinței permanente, decât cea a reședinței temporare.

Conform CEC, în 512 localități în care a avut loc turul doi al alegerilor primarului, 1.810.367 cetățeni au avut dreptul de a vota. Numărul alegătorilor adăugați în listele suplimentare în ziua alegerilor din 19 iunie a fost în general considerabil mai mică decât pe 5 iunie.

¹⁷ A se vedea Raportul final al OSCE/BIDDO privind alegerile parlamentare anticipate din 10 noiembrie 2010, pag. 8; disponibil la www.osce.org/odihr/75118.

¹⁸ Spre exemplu, în Șoldănești alegătorii cu reședința permanentă într-o circumscripție, dar care potrivit declarațiilor locuiesc peste hotare au fost șterși din LE; CC 2 (Bălți) a instruit BSV să includă alegătorii fără viză de reședință în listele suplimentare în circumscripțiile în care locuiau în timpul ultimelor alegeri; CC 25 (Orhei) a instruit alegătorii că pot vota doar în localitate de reședință permanentă.

¹⁹ Spre exemplu, BSV în Circumscripțiile de al 2-lea nivel 2 (Bălți), 16 (Edineț), 17 (Fălești), 18 (Florești), 27 (Rîșcani).

²⁰ În alegerile locale doar membrii BSV au dreptul să voteze în baza certificatelor pentru drept de vot.

²¹ Cel mai mare număr de alegători a fost adăugat în listele suplimentare din CC 10 (Căușeni) și CC 36 (Găgăuzia).

VIII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Dreptul de a fi ales în consiliile locale este oferit alegătorilor eligibili cu vârsta de cel puțin 18 ani, pentru funcția de primar fiind stabilită limita de vârstă de 25 ani. Partidele politice și blocurile electorale au dreptul să numească candidați, la fel cum cetățenii au acest drept prin prezentarea propriei candidaturi și urmând prezentarea semnăturilor de susținere.²²

Un număr total de 4.312 candidați pentru funcția de primar și circa 60.000 candidați pentru consiliile raionale, municipale, orașenești și sătești a fost înregistrat într-un proces care a fost în general inclusiv. Acești candidați au concurat din numele a 21 partide politice, 1 bloc electoral, precum și independent. În cursa pentru funcția de primar al Chișinăului au intrat 13 candidați, 3 dintre care fiind femei.²³ Un număr total de 1.024 candidați au concurat pentru turul doi al alegerilor primarilor; din aceștia 208 erau femei. Gama largă de candidați a oferit alegătorilor o alegere veritabilă. În pofida contestațiilor,²⁴ concurenții nu și-au exprimat careva preocupări majore privind procesul de înregistrare.

Partidele politice s-au folosit de posibilitatea legală de a introduce modificări în lista de candidați cu șapte zile înainte de ziua alegerilor. Întrucât informația despre candidați nu a fost întotdeauna disponibilă, ajustările în liste făcute de către partide în ultimul moment ar fi putut însemna că alegătorii nu cunoșteau întotdeauna substituirile candidaților făcute târziu, ceea ce ar fi putut afecta alegerea lor.²⁵

IX. CAMPANIA ELECTORALĂ

Campania electorală s-a lansat cu un start încet, dar a luat amploare și a atins punctul culminant în ultimele zile înainte de primul tur. Între cele două tururi, nivelul campaniei a scăzut semnificativ, câteva evenimente mai mari având loc în capitală.

Partidele AIE și PCRM au desfășurat cele mai vizibile campanii și au organizat o serie de evenimente de amploare. Partidele extraparlamentare s-au direcționat primordial pe bazele lor de susținere. Candidații independenți au fost de asemenea văzuți făcând agitație în unele localități, în special în acelea în care titularii de funcții candidau ca independenți pentru realegeri. În general concurenții electorali au remarcat că au avut oportunități echitabile de campanie. Cu toate acestea, unii s-au plâns pe numărul insuficient de locuri autorizate pentru afișarea materialelor electorale. Câțiva candidați independenți au fost îngrijorați de faptul că nu au avut acces echitabil la mass-media.

---

²² Candidații independenți pentru consiliile locale trebuie să fie susținuți de două procente de alegători din circumscripția respectivă, divizat ș numărul de posturi de consilier disponibile, dar nu mai puțin de 50 de persoane. Candidații independenți pentru funcția de primar trebuie să fie susținuți de cinci procente de alegători din circumscripția respectivă, dar nu mai puțin de 150 și nu mai mult de 10.000 de alegători.

²³ Cincisprezece candidați au fost înregistrați inițial și s-au retras ulterior.

²⁴ A se vedea Secțiunea „Contestații și apeluri”.

²⁵ Cazul unui consilier ales din Chișinău, a cărui condamnare penală trecută a devenit informație publică doar după alegeri, s-a bucurat de o atenție publică substanțială și a făcut referință la lipsa informației de fond despre candidat.

În mare parte concurenții electorali s-au concentrat în campania lor pe personalități și probleme locale. Agitația electorală de la ușă la ușă, adunările mici, folosirea afișelor și a pliantelor, precum și întrunirile la locurile de muncă au fost mijloace primare de comunicare cu alegătorii. Unii concurenți electorali au recurs la tehnici moderne de campanie electorală, cum ar fi trimiterea directă a scrisorilor prin poștă, trimiterea mesajelor electronice, baze de date telefonice și publicitatea pe internet. Tineretul a fost adresat de asemenea prin rețele sociale și flash-moburi, organizate de diferite partide în Chișinău.

În general, campania s-a desfășurat într-o atmosferă calmă. Totuși, au fost folosite pe alocuri retorici extrem de dezbinătoare, care au subliniat polarizarea forțelor politice. În primul tur, în unele raioane concurenții politici au încheiat „acorduri neoficiale de respect reciproc” în campania electorală.²⁶ În turul doi partidele AIE au făcut o declarație comună de a se sprijini unii pe alții în curse împotriva candidaților care nu făceau parte din AIE. Declarații asemănătoare de sprijin reciproc au fost făcute de partidele AIE în unele raioane. De asemenea, au fost observate coaliții locale de campanie în unele localități în timpul turului doi al alegerilor.²⁷ În pofida exprimării sprijinului reciproc, o competiție locală robustă s-a observat și între membrii AIE. Aceste partide au făcut agitație intensivă pentru bazele lor de susținere și uneori s-au acuzat unii pe alții de recurgerea la practici ilegale de campanie electorală.²⁸

Infrațiuni izolate au fost comise în timpul perioadei preelectorale și au fost investigate de autoritățile relevante. Cel mai remarcabil a fost cazul în care s-a fost foc automobilului unui candidat PL din Strășeni și cazul în care managerul de campanie al unui candidat independent proeminent a decedat în explozia unui automobil pe 7 iunie în Chișinău. Câteva alte cazuri au fost de asemenea investigate în vederea legăturii lor cu procesul electoral.²⁹ Pe lângă aceasta, atenției OSCE/BIDDO i-au fost aduse câteva rapoarte de intimidare.³⁰ Campania pentru turul doi al alegerilor primarilor a fost în general lipsită din incidente grave.

Au avut loc situații de campanie electorală care urmăreau reprezentarea eronată a candidaților. Au fost observate ridiculizări de către două ziare populare menite să discrediteze PLDM în Chișinău și două cazuri de agitație negativă la nivel local.³¹ Cursa pentru alegerea primarului Chișinăului a fost cea mai intensă și s-a bucurat de atenția întregii țări. Aceasta a inclus agitație

²⁶ Astfel de acorduri neoficiale au fost încheiate în Bălți, Orhei și Rîșcani.

²⁷ În Edineț, PL și Mișcarea social-politică „Ravnopravie” a susținut candidatul PDM care era în competiție cu candidatul PCRM. În Cimișlia, partidele AIE au susținut un candidat independent care era în competiție cu un candidat PCRM.

²⁸ În al doilea tur de alegeri PL a acuzat PLDM de cumpărare de voturi în satul Selești (Orhei). PDM a acuzat candidatul PLDM pentru primarul orașului Hîncești că ar fi transportat alegătorii cu autobusul și ar fi cumpărat voturi.

²⁹ Printre alte chestiuni, MROA OSCE/BIDDO a fost informată despre un atac asupra unui candidat PDM pentru consiliul local din Sîngera (municipiul Chișinău), potrivit declarațiilor, de către un membru PLDM; un membru PL al CC Cimișlia a fost atacat, conform declarațiilor, de către un simpatizant al PCRM; iar un membru PDM din Ialoveni a fost atacat, potrivit declarațiilor, de către trei membri PCRM.

³⁰ Un candidat independent pentru funcția de primar al Chișinăului a declarat că a fost supus intimidării din partea autorităților de stat și că susținătorii săi au fost descurajați să coopereze cu el. În Strășeni, casa unui candidat PDM a fost vandalizată și pe masă a fost lăsat un topor. Alt candidat PDM pentru funcția de primar în Stăuceni (municipiul Chișinău) a raportat că a primit mesaje care-i amenințau viața.

³¹ PCRM a raportat că au fost trimise scrisori cetățenilor din Vișcăuți (Orhei) cu sigiliul și antetul falsificat al Procurorului General. Scrisorile făceau acuzații privind implicarea candidatului PCRM pentru funcția de primar în vânzări ilegale de terenuri. În Ialoveni o foaie volantă de natură defăimătoare a apărut despre primarul în funcție care candida pentru realegere. Foi volante de natură defăimătoare privind candidații pentru funcția de primar au fost distribuite în satul Nimoreni (raionul Ialoveni) și în suburbia Codru a municipiului Chișinău.

negativă semnificativă împotriva primarului în funcție, cum ar fi afișe, pliante și o pagină web cu conținut defăimător. În timpul turului doi pentru primăria Chișinăului, candidatul PCRM și cel în funcție s-au acuzat reciproc de folosirea abuzivă a finanțelor publice în timpul când se aflau în funcție în trecut. Cazurile au fost transmise Procuraturii Generale pentru investigare.

Raportările larg răspândite a partidelor, inclusiv PDM și PLDM, că ar fi distribuit cadouri electorale ilegale alegătorilor au apărut în campania dinaintea votării din 5 iunie și au beneficiat de o atenție considerabilă în mass-media. Ulterior CEC a solicitat Ministerului Afacerilor Interne (MAI) să investigheze o serie de astfel de cazuri. De asemenea, un caz de transportare gratuită a alegătorilor moldoveni dintr-un teritoriu străin în ziua alegerilor din 19 iunie s-a bucurat de publicitate extinsă și a fost considerat de partide ca fiind o problemă litigioasă. Într-o scrisoare trimisă ca răspuns la o solicitare de opinie în acest sens, CEC doar a citat prevederile legii, care interzic concurenților electorali să ofere alegătorilor bani sau cadouri și să distribuie bunuri gratuit. Nu a fost luată nici o hotărâre formală. De asemenea, interlocutorii MROA OSCE/BIDDO s-au plâns și de folosirea abuzivă a resurselor administrative la nivel local, în special de titularii funcțiilor care candidau pentru realegere, deși proporțiile au fost greu de determinat.

X. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Finanțarea campaniei electorale este reglementată predominant de Codul Electoral și Regulamentul CEC privind finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice. Concurenții sunt obligați să deschidă un cont bancar special pentru toate cheltuielile legate de campanie, în care sunt transferate toate fondurile proprii și toate donațiile. Totuși, în practică mulți concurenți nu au deschis conturi și aceasta a fost tolerat de organele electorale, din motive, dacă a fost notat corect, că unele campanii electorale s-ar putea desfășura și fără careva venituri sau cheltuieli.

Plafonul maxim pentru cheltuielile legate de campania electorală a fost aprobat de CEC în suma de 22,2 milioane lei (aproximativ 1,3 milioane euro) pentru fiecare partid politic și bloc electoral. Pentru candidații independenți, limita respectivă a fost calculată în baza numărului de alegători în circumscripțiile lor electorale, cheltuielile urmând să nu depășească suma de 0,50 euro pe alegător.³²

Codul Electoral obligă concurenții electorali să prezinte organelor electorale competente rapoarte financiare odată la două săptămâni care să descrie în detaliu veniturile și cheltuielile. Înainte de primul tur al alegerilor partidele politice și candidații independenți s-au conformat în general cu cerințele legale de a prezenta rapoartele financiare privind campaniile lor, deși CEC și CC au emis câteva avertizări.³³ Volumul de raportare a scăzut în turul doi; din 15 partide politice care au desemnat candidați pentru primari, 10 au declarat că nu au avut venituri sau

---

³² Suma de 0,50 euro este stipulată în Codul Electoral. Sumele în lei moldovenești sunt calculate pentru fiecare alegeri în baza ratei de schimb în vigoare în ziua adoptării de către CEC a regulamentelor detaliate privind finanțarea unei campanii electorale.

³³ Șapte concurenți oficial au fost avertizați de către CEC din motivul nerespectării termenului pentru prezentarea rapoartelor: „Patrioții Moldovei”, Partidul Popular Democrat din Moldova și Blocul electoral „Forța a treia” au fost avertizați pe 10 mai; Partidul „Casa Noastră - Moldova”, Partidul Social Democrat (PSD), Mișcarea social-politică „Ravnopravie” și Partidul Legii și Dreptății au fost avertizați pe data de 20 mai. „Patrioții Moldovei” și Partidul Popular Democrat din Moldova au fost avertizați a doua oară pe data de 24 mai. Au fost emise avertizări și de CC din Bălți și Chișinău în adresa candidaților independenți.

cheltuieli înainte de turul doi. De asemenea, nici unul din cei 61 candidați independenți nu au prezentat careva rapoarte înainte de turul doi.

În general, concurenții par să nu fi tratat responsabilitățile lor legate de raportare cu diligența necesară, iar gradul de cuprindere a raportării a fost pus la îndoială de multe părți interesate. Organizațiile societății civile care au monitorizat finanțarea campaniilor au remarcat că datele despre donatori prezentate de partide în rapoartele lor au fost deseori incomplete și uneori implauzibile atunci când rapoartele sugerează că donații considerabile au fost făcute de donatori fără venituri sau cu venituri foarte mici (șomeri și pensionari). În privința raportării cheltuielilor legate de campanie, organizațiile care au monitorizat finanțarea campaniei au notat că concurenții par să fi fost selectivi în declarațiile lor financiare, raportând în mare parte costuri de publicitate (timp de antenă și materialele electorale) și rareori declarând remunerarea plătită personalului de campanie sau consultantilor în relații publice.

Mai mult ca atât, în pofida cerinței legale ca materialele de publicitate electorală să conțină informație editoriale, majoritatea materialelor electorale tipărite, în special la nivel local, nu conțin astfel de informații obligatorii.³⁴ Pe lângă materialele tipărite, concurenții electorali au distribuit diferite cadouri mici, nu toate având pe ele logoul partidului sau candidatului. Astfel de practici au trezit discuții privind nivelul valorii materiale care ar califica un „cadou electoral” și dacă astfel de distribuiri sunt considerate cumpărare a voturilor.

Mecanismele de supraveghere a finanțării campaniei electorale sunt elaborate insuficient, fiind lipsite de precizie și aplicare. Nici unul din organele relevante nu a întreprins careva măsuri de abordare a încălcărilor regulamentelor privind finanțarea campaniei electorale.

XI. MASS-MEDIA

A. CONTEXT GENERAL

Moldova dispune de o gamă largă de mijloace mass-media și un mediu mass-media divers. Sursa principală de informare publică este televiziunea. Trei posturi de televiziune au acoperire națională și câteva au acoperire regională și locală. Multe din ele retransmit parțial posturi românești și rusești, oferind doar o cantitate restrânsă de emisiuni produse local. Două posturi noi de televiziune, *Publika* și *Jurnal TV*, au fost lansate în 2010, sporind volumul de emisiuni produse local și diversitatea pieței mass-media. Presa scrisă, în pofida numărului mare, are o audiență limitată și a suferit de pe urma rolului în devenire al portalurilor de știri online. Anumite mijloace mass-media mai sunt percepute ca fiind afiliate cu partide politice. Totuși, în general varietatea opiniilor disponibile publicului a oferit cetățenilor posibilitatea de a face o alegere informată.

B. CADRUL JURIDIC PENTRU MASS-MEDIA

Comportamentul mass-media în timpul campaniei electorale a fost reglementat de Codul Electoral, Codul Audiovizualului, Regulamentul CEC privind mass-media, care obligă mijloacele de informare în masă să reflecte campania electorală într-un mod corect, echilibrat și imparțial. Consiliul de Coordonare a Audiovizualului (CCA) este organul competent să

---

³⁴ Informația necesară include numele concurentului electoral, data publicării, tirajul și denumirea editurii care a publicat materialul publicitar.

supravegheze conduita radiodifuzorilor pe durata campaniei electorale, să examineze contestații și să aplice sancțiuni în caz de încălcări. În conformitate cu cerințele legale, 82 de posturi de televiziune și radio au informat CCA că ar dori să reflecte campania electorală și și-au formulat politicile editoriale.

În timpul campaniei electorale, radiodifuzorii locali și regionali au fost obligați, iar cei naționali au avut dreptul să organizeze dezbateri publice. Formatul, frecvența și reglementarea internă a dezbaterilor au fost lăsate la discreția radiodifuzorilor. Radiodifuzorii locali și regionali care au reflectat alegerile și-au îndeplinit obligația de a organiza dezbateri publice. Pe lângă aceste dezbateri concurenții au putut cumpăra până la două minute de timp de antenă cu plată pe zi la un radiodifuzor.³⁵ Posturile de televiziune monitorizate de către MROA OSCE/BIDDO au respectat cerințele legale privind publicitatea cu plată. Mai mult ca atât, majoritatea radiodifuzorilor au oferit timp de antenă gratuit organelor electorale pentru difuzarea informației de educare a alegătorilor.

Comportamentul presei a fost supravegheat de Consiliul de Presă din Republica Moldova, o structură de auto-reglementare. Judecătoriile teritoriale au fost competente să examineze contestații și să aplice sancțiuni organelor de presă în caz de încălcări.

C. MONITORIZAREA MASS-MEDIA DE CĂTRE MROA OSCE/BIDDO

MROA OSCE/BIDDO a efectuat monitorizarea mijloacelor mass-media începând cu 12 mai și până la sfârșitul turului doi.³⁶ Reflectarea întregii campanii în mass-media a fost activă, în special odată cu apropierea primului tur. Mass-media electronică monitorizată, în special radiodifuzorul public, a oferit în general o reflectare echilibrată a concurenților electorali. Totuși, un post privat cu acoperire națională, *NIT*, a reflectat campania într-un mod părtinitor. Radiodifuzorii naționali și locali au oferit publicului o diversitate de opinii și au reflectat alegerile prin intermediul diferitor formate: programe de știri, programe privind afacerile curente, dezbateri electorale și publicitatea cu plată. Raportarea în presă a tins să se alinieze diferitor afilieri politice.

1. REFLECTAREA PRIMULUI TUR ÎN MASS-MEDIA

Radiodifuzorul public *Moldova 1* a reflectat campania electorală extensiv și a organizat mai multe dezbateri, invitând partide politice și candidați pentru funcția de primar din Chișinău, Comrat și Bălți. Reflectarea campaniei prezentată de *Moldova 1* a fost una echilibrată; ea a oferit acces nu doar celor patru partide politice, dar și altor concurenți și în general i-a prezentat în tonalități neutre.

Postul privat național *Prime TV* nu a organizat dezbateri electorale înainte de primul tur, dar a difuzat o dezbatere înainte de turul doi. *Prime TV* a oferit o reflectare extensivă campaniei

³⁵ Regulamentul CEC cu privire la mass-media nu a stabilit un preț maxim pentru publicitatea electorală cu plată, lăsând aceasta la discreția radiodifuzorilor. Unica prevedere generală în acest sens a stipulat că taxa nu poate fi mai mare decât cea pentru publicitate comercială.

³⁶ Monitorizarea mass-mediei de către MROA OSCE/BIDDO s-a concentrat pe reflectarea campaniei în orele de maximă audiență (18.00 – 24.00) în programe editoriale (emisiuni de știri, talk show-uri, dezbateri electorale și emisiuni despre afacerile curente) și publicitatea electorală cu plată. Au fost monitorizate șase posturi de televiziune (*Moldova 1*, *Prime TV*, *NIT*, *PRO TV*, *Publika TV* și *Jurnal TV*) și cinci ziare (*Jurnal de Chișinău*, *Timpu*, *Moldova Suverană*, *Adevărul* și *Moldavskie Vedomosti*).

electorale concurentului electoral PDM (33%), majoritatea în tonalități pozitive și neutre și a oferit o reflectare considerabilă guvernului (18%) și președintelui în exercițiu (9%).

Alt radiodifuzor privat național a decis să nu organizeze dezbateri. Reflectarea campaniei de către *NIT* a fost în mod clar una părtinitoare, în favoarea unui partid politic. El a dedicat 67% din reflectarea sa concurentului electoral PCRM, în mare parte în tonalități pozitive sau neutre, pe când partidele AIE aflate la guvernare s-au bucurat de mult mai puțină reflectare. Din aceste partide, PL a beneficiat de cea mai multă reflectare (5%), dar aceasta a fost în mare parte negativă și a denigrat primarul Chișinăului în funcție.

PRO TV este cel mai popular post în zona Chișinăului și reflectarea sa s-a concentrat în mare parte pe cursa pentru funcția de primar al capitaliei. Au fost organizate o serie de dezbateri electorale la care au fost invitați toți concurenții pentru funcția de primar al Chișinăului. Reflectarea generală a campaniei a fost echilibrată, raportarea fiind în mare parte neutră. Cu toate acestea, cele patru partide parlamentare s-au bucurat de o reflectare mai mare decât ceilalți concurenți.³⁷

Jurnal TV, un post regional privat, a alocat marea parte a reflectării sale concurenților electorali PCRM și PL, ambii beneficiind de 13%. Tonul general al reflectării *Jurnal TV* a fost unul neutru, deși puțin mai negativ pentru PCRM și puțin mai pozitiv pentru PL. Postul a prezentat campania electorală ca fiind polarizată între aceste două partide politice.

Postul de știri *Publika TV* a reflectat campania extensiv. El a dedicat mai mult de jumătate din reflectarea sa (52%) celor patru partide parlamentare și 18% guvernului. Tonul raportării a fost primordial neutru.

Concurenții electorali s-au folosit pe larg de oportunitatea de a cumpăra publicitate electorală cu plată în mass-media locală și națională. Dintre posturile de televiziune monitorizate, *PRO TV* a difuzat cel mai mare număr de publicitate electorală a concurenților, iar postul privat național *Prime TV* a difuzat publicitate electorală doar pentru un singur partid politic, PDM.

Reflectarea campaniei în ziarele monitorizate nu a fost imparțială. *Adevărul*, un ziar lansat în decembrie 2010, a fost cel mai echilibrat în reflectarea concurenților electorali, dar a alocat și cel mai mult spațiu activităților guvernului (38%). *Jurnal de Chișinău* a urmat aceeași politică editorială ca și *Jurnal TV*;³⁸ el a alocat puțin mai mult spațiu pentru PCRM (19%), cu o acoperire în tonalități mai mult neutre și negative și pentru PL (19%) în tonalități neutre. Pentru a demonstra sprijinul pentru candidatul PL pentru funcția de primar al Chișinăului, ziarul *Timpul* a dedicat 41 procente din spațiul său concurentului electoral PL. *Moldova Suverană* a sprijinit PCRM, alocând 36% din reflectarea în majoritate pozitivă și dedicând 40% ale reflectării mai mult negative pentru PL. *Moldavskie Vedomosti* a reflectat o gamă largă de concurenți, majoritate în tonuri fie pozitive, fie negative.

Perioada de tăcere electorală pentru alegerile din 5 iunie a fost respectată de mass-media, cu excepția *Jurnal TV*. El a difuzat două talk show-uri care au comentat procesul de votare în ziua alegerilor.

---

³⁷ *PRO TV* a acordat 11% din reflectare pentru PL, 10% pentru PCRM și câte 8% pentru PDM și PLDM.

³⁸ *Jurnal de Chișinău* și *Jurnal TV* aparțin aceluiași grup media – *Jurnal Trust Media*.

2. REFLECTAREA TURULUI DOI ÎN MASS-MEDIA

Odată cu apropierea turului doi, reportajele posturilor de televiziune monitorizate de către MROA OSCE/BIDDO s-au focusat pe rezultatele alegerilor din 5 iunie. Au fost reflectate substanțial o declarație de către un stat străin privind desfășurarea alegerilor locale și răspunsul oficial al Moldovei la această declarația. De asemenea, mass-media a reflectat și a comentat activ circumstanțele decesului unui manager de campanie al unui candidat independent în explozia unui automobil în Chișinău.

Reflectarea dedicată campaniilor electorale ale concurenților a crescut doar în ultimele zile înainte de turul doi. Radiodifuzorii monitorizați au dedicat marea parte a reflectării (60%) cursei electorale pentru primarul Chișinăului. Reflectarea altor curse a fost limitată. În știrile la orele de vârf și programele de afaceri curente, toate posturile monitorizate, cu excepția *NIT*, au reflectat mai mult candidatul PL pentru funcția de primar al Chișinăului (sprijinit de AIE), între 53% și 64%, de asemenea în mare parte în tonalități neutre. Reflectarea campaniei de către *NIT* a confirmat tendința observată în campania electorală pentru primul tur. Postul a alocat 84% din timpul de antenă candidatului PCRM, în mare parte în tonalități neutre și 17% de reflectare în mare parte negativă candidatului oponent.

Majoritatea posturilor monitorizate au găzduit dezbateri electorale. Totuși, în câteva cazuri radiodifuzorii au raportat neprezentarea candidaților. Aceasta a dus la anularea unor dezbateri sau petrecerea dezbaterii cu doar un singur candidat. Ambii candidați pentru funcția de primar al Chișinăului au utilizat pe larg publicitatea electorală cu plată. PDM a fost unicul partid care a cumpărat timp de antenă pe posturile monitorizate pentru a-și promova cei șase candidați pentru funcția de primar. Spoturile de educare a alegătorilor produse de CEC pentru turul doi au fost difuzate de majoritatea radiodifuzorilor monitorizați.

Perioada de tăcere electorală înainte de turul doi a fost respectată de majoritatea mijloacelor de informare în masă, deși *NIT* și *Jurnal TV* au încălcat legislația. În ziua alegerilor și cu o zi înainte *NIT* a difuzat un reportaj care critica AIE, iar *Jurnal TV* a difuzat un talk show întrebând oaspeții invitați pe cine au votat înainte de închiderea urnelor.

D. CONTESTAȚII ȘI SANCTIUNI REFERITOARE LA MASS-MEDIA

În timpul ambelor tururi ale campaniei electorale, la CCA a fost înregistrat un număr foarte restrâns de contestații. Două contestații au fost depuse în privința campaniei dinaintea votării din 5 iunie. Prima contestație a fost depusă de concurentul pentru funcția de primar în Comrat împotriva *Eny Ai TV*, un post privat local de televiziune în Unitatea Teritorială Autonomă a Găgăuziei, acuzând de reflectare electorală neechilibrată. CCA a admis contestația și a emis o avertizare publică în adresa postului. A doua contestație a fost depusă de un candidat independent pentru consiliul municipal Chișinău care s-a plâns că nu a putut beneficia de timp de antenă gratuit la mai multe posturi. Contestația a fost respinsă din motivul că în urma ultimelor modificări ale Codului Electoral candidații în alegeri locale nu mai primesc timp de antenă gratuit în timpul alegerilor locale.

În baza rezultatelor monitorizării interne a mass-media, CCA a emis câteva sancțiuni în adresa *NIT* pentru reflectare neechilibrată a campaniei și încălcări repetate ale prevederilor legale.³⁹ De asemenea, în timpul campaniei electorale CCA a reamintit posturilor *Jurnal TV* și *Publika TV* despre obligația lor de a reflecta campania într-un mod echitabil și de a oferi acces mai larg, nu doar partidelor politice parlamentare.⁴⁰ Pe data de 15 iunie CCA a emis o avertizare publică în adresa *Jurnal TV* pentru încălcarea perioadei de tăcere electorală pe data de 4 iunie.

În urma turului doi CCA a aplicat sancțiuni suplimentare în adresa a doi radiodifuzori în legătură cu campaniile preelectorale. Consiliul a adoptat o hotărâre de a suspenda licența de radiodifuziune a *NIT* pentru o perioadă de cinci ani pentru încălcări repetate ale legislației. Urmare a acestei hotărâri *NIT* a depus o cerere la CCA de a anula două cele mai aspre sancțiuni aplicate postului. Cererea a fost examinată și respinsă de CCA în cadrul unei ședințe publice din 7 iulie. Alt post sancționat de CCA a fost *Jurnal TV* care a fost amendat cu 1.800 lei (aproximativ 110 euro) pentru a doua încălcare a perioadei de tăcere în ziua alegerilor din 19 iunie. Deși CCA a monitorizat îndeaproape comportamentul radiodifuzorilor și a sancționat încălcările, eficacitatea redresării a fost limitată, întrucât sancțiunile administrative nu au intrat în vigoare în timpul campaniei. În plus, amenzile maxime prevăzute de lege au fost considerate de unii interlocutori ca fiind insuficient de mari ca să descurajeze încălcările.

Interlocutorii din Consiliul de Presă din Republica Moldova nu au raportat careva încălcări ale regulamentelor privind mass-media sau contestații referitoare la presă în timpul campaniei.

XII. CONTESTAȚII ȘI APELURI

A. CADRU GENERAL

Legislația oferă alegătorilor și concurenților dreptul de a depune contestații împotriva organelor electorale, altor concurenți și mass-media. Modificările Codului Electoral din 2010 și 2011 au introdus un sistem noi de examinare a contestațiilor referitoare la alegeri, stipulând că hotărârile organelor electorale trebuie atacate mai întâi într-un organ electoral ierarhic superior înainte de a merge cu contestația în instanța de judecată. În același timp, mai multe excepții au permis atacarea contestațiilor direct în instanța de judecată, inclusiv împotriva hotărârilor organelor electorale depuse în ziua alegerilor, apelurilor împotriva hotărârilor organelor electorale privind acțiunile/lipsa acțiunilor concurenților electorali și apelurilor referitoare la LE.

Pe lângă prevederile legii, CEC a adoptat un regulament care descrie în continuare procesul de contestare.⁴¹ În pofida acestora, mecanismele de examinare a contestațiilor au fost neclare pentru concurenți și uneori și pentru organele electorale și instanțele de judecată. Confuzia pe marginea jurisdicției pare să fi fost cauzată de limbajul vag al anumitor prevederi care au fost interpretate în moduri diferite de părțile interesate în procesul electoral. Mai mult ca atât,

³⁹ CCA a constatat că *NIT* a încălcat Articolele 7 și 10 ale Codului Audiovizualului și punctul 17 al Prevederilor generale din Regulamentul CEC cu privire la mass-media. Mai întâi, CCA a pronunțat o avertizare publică (18 mai 2011), iar apoi a impus amenda maximă aplicabilă, în sumă de 5.400 lei (27 mai 2011) și în cele din urmă a interzis postului TV să difuzeze publicitate comercială timp de cinci zile (3 iunie 2011).

⁴⁰ Aceasta s-a făcut prin intermediul unui anunț public în timpul ședinței publice a CCA care a avut loc pe data de 27 mai 2011.

⁴¹ Regulamentul CEC privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală, adoptat prin Hotărârea CEC nr. 3353 din 20 iulie 2010.

concurenții au fost nefamiliarizați cu procedurile modificate de depunere a contestațiilor și le-au depus simultan în câteva organe electorale, instanțe de judecată și/sau organe de drept. În unele cazuri aceasta a afectat soluționarea juridică și deseori a dus la întârzieri.

B. EXAMINAREA CONTESTAȚIILOR DE CĂTRE ORGANELE ELECTORALE

Concurenții electorali au ales predominant să depună contestațiile și apelurile la CC și CEC. Foarte puține contestații au fost depuse la BSV și în instanțele de judecată în timpul perioadei preelectorale. Interlocutorii MROA OSCE/BIDDO au fost de părerea că această practică a fost rezultatul lipsei de cunoștințe privind prevederile modificate referitoare la contestații și apeluri și al percepției că procedurile judecătorești sunt greoaie și complicate.

Pe durata întregii campanii CEC a primit 108 contestații și apeluri. Acestea s-au referit în mare parte la înregistrarea candidaților, campanie electorală ilegală, obstrucționarea campaniei și încălcări ale procedurii de numărare și totalizare. CEC a examinat contestațiile într-un mod deschis și transparent. În general hotărârile CEC au fost bine justificate și în conformitate cu legislația. CEC a adoptat hotărâri formale doar în 29 cazuri. Din acestea, 13 au fost respinse, 6 au fost admise, 8 au fost admise parțial și 2 au fost remise altor organe competente. În general CEC a examinat majoritatea contestațiilor respectând termenii legali, cu excepția a 12 cazuri când termenii stabiliți au fost depășiți.

Majoritatea contestațiilor primite nu erau în conformitate cu regulile procedurale sau nu țineau de competența CEC. Conform regulamentelor CEC, astfel de contestații sunt întoarse contestatariloracompaniate de scrisori care oferă informații fie despre procedurile necesare, fie despre remiterea contestației către organul competent. Totuși, în unele cazuri CEC nu a examinat contestațiile depuse în conformitate cu regulile procedurale, iar în alte cazuri în loc să ia o hotărâre formală, CEC a răspuns la contestații substanțiale mai degrabă printr-o scrisoare decât printr-o hotărâre. În alte cazuri CEC a decis arbitrar să examineze în ședințe publice contestații cu erori procedurale evidente. Remarcabile au fost două contestații din partea PCRМ care acuzau de încălcări ale procedurilor de numărare și totalizare în Cahul. Acestea au fost depuse la CEC în loc de judecătoria raională Cahul care ar fi fost instanța corectă. CEC a examinat aceste contestații într-o ședință publică unde a decis să le remită judecătoriei raionale Cahul și MAI.

CEC a aplicat în mod nesistematic prevederile Articolului 65 din Codul Electoral care stipulează că „depunerea cererii în instanța de judecată trebuie precedată de contestarea prealabilă în organul electoral ierarhic superior organului al cărui act se contestă”. La începutul perioadei electorale CEC a examinat apeluri care au trecut deja prin instanța din cadrul sistemului de organe electorale ierarhic superioară factorului de decizie original. Astfel inițial ea aplicat această lectură a legii care necesită epuizarea tuturor nivelelor organelor electorale înainte de adresarea în instanța de judecată. La etapele ulterioare ale procesului electoral CEC a remis toate apelurile examinate deja de un nivel de organe electorale instanțelor de judecată.

Un moment pozitiv este că CEC a anulat hotărârile CC care au refuzat înregistrarea candidaților într-o serie de ocazii în care a considerat că motivele refuzului au fost minore. Astfel a fost sporit caracterul inclusiv al procesului de înregistrare a candidaților.

Contestațiile depuse la nivel regional s-au referit predominant la înregistrarea candidaților, obstrucționarea campaniei electorale, campanie electorală ilegală, folosirea resurselor administrative și procedura de tragere la sorți pentru determinarea ordinii concurenților în

buletinul de vot. Lipsa unei înțelegeri uniforme a procedurii de contestare a fost deosebit de vizibilă în afara capitalei. MROA OSCE/BIDDO a observat câteva cazuri în care CC au examinat contestații ce nu țin de competența lor. În unul din aceste cazuri, CEC a anulat ulterior o hotărâre a CC de nivelul 1 (Parcani) care a examinat o contestație pe marginea propriei hotărâri și a obligat CC ierarhic superior să o examineze. În Briceni confuzia legată de instanța unde trebuie depusă contestația a dus la pierderea oportunității de redresare adecvată.⁴²

C. EXAMINAREA CONTESTAȚIILOR DE CĂTRE INSTANȚELE DE JUDECATĂ

Ședințele judecătorești de toate nivelele au fost deschise pentru public și mass-media.⁴³ Cu unele excepții, hotărârile au părut bine argumentate și bazate pe prevederile legale existente. Pe durata MROA OSCE/BIDDO Curtea de Apel Chișinău a primit circa 90 de apeluri legate de alegeri. Curtea Supremă de Justiție a primit 45 apeluri, din care 34 au fost depuse de doi alegători, iar 11 – de concurenți electorali și CEC. Curtea Supremă de Justiție a admis șapte apeluri prin hotărâre definitivă și a întors opt apeluri Curții de Apel Chișinău pentru reexaminare.

Deși judecătorii au beneficiat de instruire privind legislația electorală și practica judiciară,⁴⁴ MROA OSCE/BIDDO a observat diverse interpretări și aplicări ale prevederilor legale de către instanțele de judecată din întreaga țară. În special Curtea de Apel Chișinău a adoptat abordări diferite în cazuri asemănătoare. În unele cazuri Curtea nu a examinat apelurile în fond, declarând ca ele nu cad în jurisdicția sa. În alte cazuri, similare, ea a acceptat și a examinat apelurile în fond. De asemenea, hotărârile pe cazuri aparent asemănătoare au variat de la judecătorie la judecătorie. Totuși, nu a fost posibil de determinat dacă aceasta s-a întâmplat din cauza lipsei profesionalismului sau capacității, ambiguităților și lacunelor în legislație sau intereselor politice.

Într-un caz, Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârile CEC și Curții de Apel Chișinău de a nu acorda împrumut fără dobândă pentru scopuri de campanie electorală din motiv că Legea bugetului de stat nu prevede astfel de împrumuturi. Prin această hotărâre Curtea Supremă de Justiție a obligat CEC să acorde împrumutul în conformitate cu Codul Electoral.⁴⁵ Cu toate acestea, MROA OSCE/BIDDO a fost informată că această hotărâre nu a fost implementată.

O altă evoluție semnificativă a constat în faptul că la o zi înainte de alegeri Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârile CEC și ale Curții de Apel Chișinău de a scoate draperiile din cabinele de votare, trăgând concluzia că lipsa draperiilor afectează secretul votării. Curtea de Apel Bender a adoptat aceeași poziție față de apelul PCRM împotriva hotărârii unei judecătoriai raionale care a validat rezultatele turul doi al alegerilor primarului în Căușeni și a stabilit că

⁴² Un contestatar a atacat hotărârea unui CC de nivelul 1 la CC de nivelul 2 și mai apoi la CEC. Hotărârea ultimei a fost atacată ulterior la Curtea de Apel Chișinău, care a returnat apelul reclamantului afirmând că organul competent să examineze acest apel ar fi judecătoria raionului Briceni. După ce reclamantul a depus apelul în modul respectiv, judecătoria Briceni a refuzat să examineze apelul în fond din cauza nerespectării unui termen legal pentru depunerea apelurilor de acest fel. În atac, Curtea de Apel Bălți a menținut această hotărâre făcând concluzia că necunoașterea de către reclamant a jurisdicției diferitor organe nu poate justifica abaterile de la termenele legale stabilite.

⁴³ În Moldova există un sistem judecătorec de trei nivele compus din judecătorii de sector, cinci Curți de Apel și Curtea Supremă de Justiție.

⁴⁴ Seminarele au fost organizate în perioada 15-22 aprilie de către Institutul Național de Justiție în cooperare cu CEC și Curtea Supremă de Justiție în Chișinău, Bălți, Bender, Cahul și Comrat.

⁴⁵ Articolul 37 al Codului Electoral prevede împrumuturile fără dobândă acordate concurenților electorali din bugetul de stat.

secretul votării a fost încălcat. Pe 1 iulie Curtea a declarat rezultatele nevalabile și a ordonat alegeri repetate în Căușeni. Cu toate acestea, Curtea de Apel Bălți a luat o poziție diferită la acest subiect, ajungând la concluzia că secretul votării nu a fost încălcat (a se vedea mai jos).

D. CONTESTAȚII POST-ELECTORALE ÎN AMBELE TURURI

Majoritatea contestațiilor de după alegerile din 5 iunie au vizat cereri de renumărare, majoritatea din care au fost bazate pe acuzații de neregularități legate de declararea nevalabilă a buletinelor de vot, obstrucționarea observării în timpul numărării, campanie electorală ilegală, precum și membri BSV afiliați cu concurenții. MROA OSCE/BIDDO a fost informată de judecătorii raionale că circa 25 de cereri de renumărare a buletinelor de vot într-o serie de BSV au fost admise. În renumărările urmărite de MROA OSCE/BIDDO procedurile aplicate au fost diferite. Aceasta se datorează parțial instrucțiunii CEC întârziate cu privire la renumărare care a fost adoptată pe 17 iunie, după ce o serie de renumărări deja au avut loc. În urma renumărărilor în general au fost confirmate rezultatele inițiale. Totuși, în câteva cazuri renumărările au dus la ajustări.⁴⁶

Contestațiile legate de rezultatele curselor pentru consiliul municipal și funcția de primar în Chișinău au fost deosebit de încurcate și îndelungate. În urma votării din 5 iunie PL a solicitat renumărarea alegerilor consiliului în Chișinău, făcând acuzații de fraudă electorală și falsificări. Pe 15 iunie, judecătoria de sector a respins contestația din lipsă de probe. Cu toate acestea, în atac și în baza aceluiași probe, pe 17 iunie Curtea de Apel Chișinău a anulat această hotărâre și a ordonat renumărarea. După turul doi PCRМ a depus o cerere la Curtea de Apel Chișinău de a examina cazul în procedura de revizuire;⁴⁷ această cerere a fost respinsă. Hotărârea a fost ulterior atacată la Curtea Supremă de Justiție, cerându-se admiterea apelului și menținerea hotărârii judecătorești de sector din 15 iunie 2011.

Pe lângă aceasta, PCRМ a solicitat suspendarea renumărării voturilor pentru consiliul municipal Chișinău până la examinarea acestui apel în fond de către Curtea Supremă de Justiție. Pe 23 iunie Curtea Supremă de Justiție a admis parțial apelul și a ordonat suspendarea renumărării pentru consiliul municipal Chișinău. Cu toate acestea, renumărarea a avut loc eventual pe 30 iunie în urma hotărârii Curții Supreme de Justiție de a respinge apelul PCRМ. În pofida unei contestații pe rol din partea unui candidat PCRМ pentru consiliul municipal Chișinău într-o judecătorie de sector prin care solicita înlocuirea tuturor membrilor BSV care trebuiau să efectueze renumărarea, voturile exprimate pentru consilieri în Chișinău au fost renumărate de BSV în componența lor originală. Renumărarea a revelat diferențe minore în cifre și nu a afectat repartizarea inițială a mandatelor.

Rezultatele turului doi al alegerilor primarului Chișinăului au fost la fel contestate de PCRМ și candidatul PCRМ pentru funcția de primar al Chișinăului într-o judecătorie de sector. Partidul a pledat pe marginea încălcărilor secretului votării cauzate de scoaterea draperiilor și a făcut acuzații privind alte încălcări ale procedurilor de votare. Instanța a respins contestația, argumentând că lipsa draperiilor la intrarea în cabinele de votare nu a încălcat secretul votării și a declarat valabile rezultatele turului doi al alegerii primarului Chișinăului. Instanța a fost de

---

⁴⁶ În Călărași, renumărarea a rezultat în realocarea mandatelor în consiliul local. În Schineni (raionul Soroca), s-a constatat că un candidat PLDM a fost ales în primul tur. În Edineț, în rezultatul renumărării un mandat în consiliul orașenesc a fost transferat de la PCRМ la PLDM.

⁴⁷ Codul de Procedură Civilă (Articolele 446-453) permite revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, dacă sunt fondate. Hotărârea privind examinarea unui caz printr-o procedură de revizuire este pronunțată de aceeași instanță de judecată, a cărei hotărâre a fost atacată.

păreră că din moment ce Codul Electoral nu conține detalii specifice privind cabinetele de votare, decizia privind amenajarea acestora ține de CEC. PCRM a atacat această hotărâre. În hotărârea Curții Supreme de Justiție, apelul a fost examinat de Curtea de Apel Bălți din cauza lipsei de încredere exprimată de PCRM cu privire la imparțialitatea Curții de Apel Chișinău.⁴⁸ Pe 8 iulie Curtea de Apel Bălți a menținut hotărârea judecătorească de sector privind declararea rezultatelor turului doi al alegerilor primarului Chișinăului valabile.

Multe cereri de renumărare a voturilor legate de primul tur erau încă pe rol în instanțele de judecată la momentul turului doi al alegerilor primarului, întârziind astfel validarea rezultatelor în unele raioane. Legea nu specifică dacă rezultatele alegerilor primarului în primul tur trebuie declarate valabile înainte de petrecerea turului doi. Interpretările instanțelor de judecată în acest sens au fost diferite. Unele judecătorești au informat MROA OSCE/BIDDO că în cazul turului doi necesitatea de a valida rezultatele primului tur decade. În Chișinău, judecătoria sectorului Centru a validat rezultatele ambelor tururi printr-o singură hotărâre după ce a avut loc al doilea tur.

MROA OSCE/BIDDO cunoaște despre cele zece cereri de votări repetate care au fost admise de instanțele de judecată. În unul din cazuri, instanța a ordonat votarea repetată în secția de votare din satul Logănești, raionul Hîncești, în care un candidat pentru consiliul local retras din cursă nu a fost șters din buletinul de vot; votarea repetată a fost combinată cu votarea din 19 iunie. În alt caz, judecătoria raionului Ungheni a ordonat votarea repetată în satul Condrătești pentru că în buletin a fost inclus un candidat greșit și a primit voturi. Votarea repetată a avut loc pe 26 iunie.

În Telenești (comuna Negureni) pe 24 iunie judecătoria raională a anulat rezultatele votării din 5 iunie a primarului și consiliului local din Negureni în baza contestației depuse de PLDM. Instanța de judecată a stabilit că încălcările raportate de contestatar au influențat rezultatele votării și, prin urmare, repartizarea mandatelor. Hotărârea a fost atacată la Curtea de Apel Bălți.

XIII. PARTICIPAREA FEMEILOR

Partidele politice nu au soluționat în mod specific problemele legate de participarea femeilor în programele și activitățile campaniei electorale. Totuși, femeile au arătat interes în procesul electoral prin participarea activă în evenimentele de campanie și au fost bine reprezentate în organele electorale ierarhic inferioare.⁴⁹

În conformitate cu Obiectivul Organizației Națiunilor Unite (ONU) de Dezvoltare a Mileniului 3 de „a promova egalitatea gender și a abilita femeile”, Moldova s-a angajat să promoveze femeile în funcții de conducere prin majorarea reprezentării femeilor până la 40% în consiliile locale, 25% în consiliile raionale și 25% în funcțiile de primar până în 2015.⁵⁰ Pentru a atinge acest obiectiv, parlamentul a implementat un proiect împreună cu oficiul ONU din Moldova pentru a

---

⁴⁸ Aceasta ar fi fost instanța de judecată competentă să examineze cazul. PCRM și-a exprimat suspiciunile în privința faptului că toate apelurile referitoare la PCRM au fost examinate de același colegiu de judecătorești ai Curții de Apel Chișinău. În plus, pe 27 iunie, candidatul PCRM pentru primar a depus o contestație la Procuratura Generală solicitând intentarea unui dosar penal împotriva președintelui Curții de Apel Chișinău și câtorva judecătorești din colegiul civil și de contencios administrativ ai Curții de Apel pentru abuz de serviciu și depășirea atribuțiilor de serviciu.

⁴⁹ În CEC există doar un singur membru femeie, în același timp femeile au constituit 76% din personal la nivel de CC și 13 femei au servit președinți ai CC de nivel 2.

⁵⁰ A se vedea obiectivele pentru „Egalitatea gender” în http://undp.md/presscentre/2010/MDG%20Report%20II/3_Gender_E_9_septembrie_2010.pdf.

sprijini candidații femeii care participă în cursa din aceste alegeri prin intermediul instruirilor cu privire la tehnicile de campanie electorală și comunicarea cu alegătorii. Candidații PCRМ au ales să nu participe la aceste instruiri. Candidații femeii din PLDM au raportat că au beneficiat și de instruiri speciale din partea partidului lor.

Majoritatea partidelor politice au respectat cota auto-impusă de 30% de candidați femeii pentru consiliile locale, dar numărul de candidați femeii pentru consiliile raionale și funcțiile de primar au fost mai mici.⁵¹ Din partidele parlamentare, cel mai mare număr de candidați femeii a fost pe listele PDM, pe când listele de candidați ale PL au inclus cel mai mic număr de femeii.⁵² PCRМ a desemnat cel mai mare număr de candidați femeii pentru funcția de primar și a avut cel mai mare număr de primari femeii aleși.⁵³ În întreaga țară 18,5% din primarii aleși au fost femeii, ceea ce nu a corespuns cu ținta menționată mai sus de 25% primari femeii ce trebuie atinsă până în 2015.

Organele electorale nu au prezentat date dezagregate privind numărul de consilieri femeii aleși. Cu toate acestea, întrucât femeile au fost deseori incluse pe pozițiile de mai jos în listele de candidați, se poate preconiza că numărul de consilieri femeii aleși a fost mai mic decât numărul de candidați femeii. Liderii de partide au remarcat existența clișeeilor în societate și a factorilor economici drept provocări cu care se confruntă deseori candidații femeii.⁵⁴ O inițiativă parlamentară de a modifica Codul Electoral pentru a stipula cota de 30% pentru candidații femeii pe listele de partid este la etapa de consultări publice. Cu regret, proiectul de modificări la moment este lipsit de prevederi care nu doar ar promova reprezentarea cantitativă a femeilor pe listele de candidați, dar și ar asigura că femeile sunt înscrise pe poziții câștigătoare.

XIV. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Toate partidele politice care au participat la alegeri au declarat că au inclus reprezentanți ai diferitor grupuri etnice în listele lor de candidați, reflectând astfel componența diversă a societății moldovenești. Cu toate acestea, organele electorale nu au putut prezenta date dezagregate privind etnia candidaților pentru a putea face o analiză referitoare la minorități. Se pare că nici un partid politic nu a ținut special vreo minoritate națională. Membrii grupurilor de minorități, cu excepția unor reprezentanți ai romilor, nu și-au exprimat preocupările privind accesul lor la procesul electoral. Potrivit declarațiilor comunitatea romă rămâne cea mai dezavantajată și marginalizată.⁵⁵ Cunoașterea limitată de către comunitate a procesului electoral

⁵¹ Organele electorale nu au oferit date dezagregate privind numărul candidaților femeii care au participat în aceste alegeri. Informația se bazează pe datele obținute de MROA OSCE/BIDDO din 19 raioane.

⁵² PDM a înaintat 48% de candidați femeii în consiliile locale și 30% – în consiliile raionale, corespunzător. PL a nominalizat 29% de candidați femeii în consiliile locale și 20% – în consiliile raionale, corespunzător.

⁵³ Douăzeci și șase de procente de candidații PCRМ pentru funcția de primar au fost femeii și din toți primarii PCRМ aleși 23% au fost femeii. Cel mai mic număr de candidați femeii pentru funcția de primar a fost înaintat de PDM – 19%, iar PL a avut cel mai mic număr de primari femeii aleși – 15,5% din numărul total de primari PL aleși.

⁵⁴ Conform unui studiu realizat de Fundația Soros Moldova în perioada martie-septembrie 2010, fiecare al treilea respondent a perceput femeile ca fiind mai puțin capabile decât bărbații, au afirmat că femeile nu ar trebui să dețină funcții de conducere și că femeile nu au loc în politică. A se vedea *Percepțiile populației din Republica Moldova privind fenomenul discriminării: studiu sociologic*, ianuarie 2011, pag. 7; www.soros.md/files/publications/documents/Studiu_sociologic_EN.pdf.

⁵⁵ Activiștii romi din Bălți au informat observatorii MROA OSCE/BIDDO că nu le-a fost acordată oportunitatea de a candida pe lista PLDM, deși inițial li s-au făcut promisiuni în acest sens. În același timp, ei nu au văzut un alt partid politic cu care s-ar putea alinia.

și faptul că nu toți romii cu drept de vot au documente de identitate au împiedicat participarea lor în aceste alegeri.

Nici Codul Electoral, nici regulamentele CEC nu prevăd cerințe clare cu privire la limba în care urmează a fi prezentate documentele de înregistrare a candidaților. De asemenea, nu au existat reguli clare privind numărul de buletine de vot ce trebuie tipărite în diferite limbi. Aceasta a dus la practici diferite aplicate de CC în pregătirea buletinelor de vot și uneori la neînțelegeri între CC și concurenți.

XV. OBSERVATORI LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI

Codul Electoral prevede observarea procesului electoral dă către organizații internaționale și internaționale ale societății civile, reprezentanți ai guvernelor străine și ai concurenților electorali. O demonstrație a acestui proces inclusiv constă în faptul că CEC a înregistrat circa 1.010 observatori locali din 14 organizații, 146 observatori internaționali, precum și experți din 23 instituții internaționale.

Concurenții electorali și-au înregistrat reprezentanții să urmărească procesul electoral la toate nivelele organelor electorale. *Promo Lex* a fost cel mai mare grup de observatori naționali care au desfășurat observarea în întreaga țară. Alte organizații ale societății civile s-au concentrat pe aspecte specifice ale procesului, inclusiv pe conduita mass-media și finanțarea campaniei electorale.

Pentru turul doi, CEC a acreditat 186 observatori naționali suplimentari din trei organizații și un observator internațional. A existat careva confuzie în rândul CC privind faptul dacă acreditarea acordată reprezentanților concurenților înainte de primul tur erau valabile și pentru turul doi. Hotărârile CC în acest sens au fost diferite și CEC nu a adoptat o clarificare oficială.

Pe 7 iunie CC 1 de nivelul 2 (Chișinău) a depus o contestație la CEC cu privire la o încălcare a regulamentului CEC cu privire la conduita observatorilor de către ONG „Moldova Tânără” și a cerut anularea acreditării celor nouă observatori ai acesteia. În același timp, ONG a depus cererea la CEC pentru acreditarea a 70 observatori suplimentari pentru turul doi. Cu o zi înainte de turul doi CEC a examinat ambele cereri, dar nu a luat nici o decizie.⁵⁶ În urma apelului depus de „Moldova Tânără”, Curtea de Apel Chișinău a obligat CEC să considere cererea de acreditare. CEC a examinat cererea doar pe 21 iunie, la două zile după desfășurarea turului doi. CEC a anulat acreditările a nouă observatori ai „Moldovei Tinere” și a respins cererea de acreditare a observatorilor suplimentari.

XVI. ZIUA ALEGERILOR

Întrucât OSCE/BIDDO a stabilit o Misiune restrânsă de observare a alegerilor, accentul a fost pus pe procesul electoral pe termen lung fără implicarea suplimentară a observatorilor pe termen scurt care ar fi oferit o bază pentru o evaluare cantitativă. Cu toate acestea, observatorii MROA OSCE/BIDDO au vizitat un număr limitat de secții de votare în ziua alegerilor.

---

⁵⁶ Voturile membrilor CEC s-au împărțit în patru la patru; la ședința au fost prezenți opt membri CEC.

A. PRIMUL TUR, 5 IUNIE 2011

1. Votarea și procedura de numărare

Procedurile din ziua alegerilor, inclusiv votarea și numărarea, au trecut calm și s-au desfășurat într-un mod ordonat și transparent. Comisiile electorale au tins să respecte procedurile în secțiile de votare vizitate de observatorii OSCE/BIDDO, deși au fost remarcate anumite probleme procedurale minore.

O serie de secții de votare nu au fost amenajate în mod adecvat, încăperile fiind prea mici și numărul cabinelor de votare fiind insuficient.⁵⁷ În unele cazuri aceasta a dus la aglomerare, cu posibilitatea de a compromite secretul votării. În unele locuri, în LE suplimentare a fost adăugat un număr mare de alegători și practicile de a face acest lucru au fost inconsistente. Aceasta a indicat problemele continue cu înregistrarea alegătorilor. Au fost observate cazuri de conflicte de interese legate de faptul că unii candidați erau și membri ai BSV. Observatorii locali independenți și cei din partea partidelor au fost prezenți la toate secțiile de votare vizitate. În secțiile de votare create pentru alegătorii din Transnistria ziua alegerilor a trecut fără careva perturbații aparente.

Numărarea voturilor în secțiile de votare observate de OSCE/BIDDO a fost evaluată în general ca pozitivă. BSV au urmat de regulă procedurile de numărare pas cu pas în prezența observatorilor și reprezentanților partidelor. Unele BSV au avut parte de dificultăți în reconcilierea rezultatelor electorale și completarea proceselor-verbale.⁵⁸ Cifra prezenței la urnele de vot a fost anunțată regulat de CEC în timpul zilei și publicată pe pagina sa web. Prezența generală la urnele de vot anunțată a fost de 54,39%.

2. Totalizarea și anunțarea rezultatelor

În timpul procesului de totalizare, rezultatele din procesele-verbale au fost introduse în sistemul informațional „Alegeri” în CC de nivelul 2. Unii operatori de sistem au avut dificultăți în introducerea acestor date din motiv că liniile din procesele-verbale cu privire la rezultate nu erau identice cu câmpurile din interfața sistemului. Observatorii OSCE/BIDDO au raportat prezența limitată a observatorilor naționali și reprezentanților partidelor la CC.

În urma votării din 5 iunie a apărut o controversă privind rezultatele alegerilor primarului Chișinăului. Această controversă a fost cauzată de discrepanța dintre informația anunțată de unele mijloace mass-media în primele ore pe 6 iunie și rezultatele preliminare anunțate de CEC mai târziu în aceeași zi. Unele mijloace mass-media au raportat că un candidat a câștigat din primul tur. Aceste date s-au bazat pe datele neoficiale oferite de președintele CC Chișinău pentru rezultatele din orașul Chișinău, cu excepția suburbiilor. Rezultatele preliminare complete anunțate de CEC au arătat că nici un candidat nu a reușit să învingă din primul tur.

Deși CEC a anunțat rezultatele votării din 5 iunie și a confirmat necesitatea turului doi până la expirarea termenului legal pe 10 iunie, transparența totalizării a fost afectată de întârzierile în publicarea rezultatelor preliminare și de actualizările neregulate ale informației pe pagina web a CEC. Datele dezagregate privind voturile valabil exprimate pentru fiecare concurent în fiecare BSV au fost publicate pe pagina CEC în seara zilei de 7 iunie. Rezultatele complete și

---

⁵⁷ Spre exemplu, BSV 2, 4, 56, 12, 46 (Orhei), BSV 119, 145, 153, 206, 259, 260, 289 (Chișinău).

⁵⁸ Spre exemplu, BSV 43 (Soroca), BSV 10 (Bălți).

dezagregate după BSV au fost publicate doar pe 14 iunie. Mai târziu CEC a încărcat și originalele scanate ale proceselor-verbale ale BSV și CC cu privire la rezultate.

B. AL DOILEA TUR, 19 IUNIE 2011

Codul Electoral nu conține reglementări detaliate privind desfășurarea turului doi. Aceasta a dus la unele inconsistențe în abordarea organelor electorale. Comisiile electorale au înțeles diferit cerințele privind prezentarea rapoartelor despre finanțarea campaniei în turul doi și privind modul în care alegătorii sunt informați despre timpul și locul votării. De asemenea, a existat incertitudine cu privire la versiunea LE care trebuie utilizată în ziua alegerilor din 19 iunie și dacă cererile pentru votarea cu urna mobilă dinaintea primului tur sunt valabile și pentru turul doi.

Ziua alegerilor a fost calmă și în general BSV au respectat procedurile de votare prescrise în secțiile de votare vizitate.⁵⁹ BSV nu au fost informate oficial despre hotărârea Curții Supreme de Justiție adoptată în seara dinaintea zilei alegerilor de a nu scoate draperiile din cabinetele de votare. Aceasta a dus la practici inconsistente și, în rezultat, secretul votării a fost uneori compromis. De asemenea, deseori alegătorii nu împătureau buletinele de vot marcate, astfel fiind afectat secretul votării. Observatorii MROA OSCE/BIDDO au notat câteva cazuri în care alegătorii s-au plâns pe lipsa draperiilor.

Procedurile de numărare și totalizare urmărite de observatorii OSCE/BIDDO s-au petrecut în general eficient, nefiind observate probleme majore legate de transparență. Un efort binevenit a constat în faptul că CEC a actualizat frecvent rezultatele alegerilor împărțite după BSV pe pagina sa web în decursul nopții alegerilor și a ținut conferințe de presă regulate. Rezultatele preliminare complete ale alegerii primarului Chișinăului au fost disponibile în primele ore ale zilei de după alegeri. Prezența anunțată la urnele de vot în întreaga țară a fost de 53,74%. Conform CEC, rezultatele finale complete au fost publicate de comisiile electorale respective timp de două săptămâni de la alegeri. De asemenea CEC a continuat să actualizeze rezultatele finale generale, inclusiv rezultatele votării repetate și ale renumărărilor imediat ce acestea erau disponibile.

XVII. RECOMANDĂRI

Următoarele recomandări sunt făcute pentru a fi considerate de către autorități, partide politice și societatea civilă din Republica Moldova, cu scopul de a sprijini în continuare eforturile acestora de a desfășura alegeri în conformitate deplină cu angajamentele OSCE și alte standarde pentru alegeri democratice. Aceste recomandări urmează a fi examinate împreună cu recomandările făcute de OSCE/BIDDO în trecut care rămân a fi implementate. OSCE/BIDDO este gata să asiste autoritățile Republicii Moldova în îmbunătățirea în continuare a procesului electoral și în realizarea recomandărilor conținute în prezentul raport și în cele anterioare.

A. RECOMANDĂRI PRIORITARE

1. Codul Electoral ar trebui revizuit pentru a elimina prevederile vâgii existente, lacunele și inconsistențele identificate în rapoartele și analizele juridice ale OSCE/BIDDO actuale și anterioare. Jurisdicția diferitor organe în timpul campaniei electorale urmează a fi

---

⁵⁹ 1.248 BSV au fost funcționale în continuare pentru alegerile din turul doi.

- clarificată. Alte legi și regulamentele ce țin de alegeri ar trebui aduse în conformitate unele cu altele.
2. Legislatorii ar trebui să considere finalizarea în regim prioritar a cadrului de reglementare pentru crearea și ținerea registrului electronic centralizat al alegătorilor împreună cu CEC și autoritatea de înregistrare a populației. Obligațiile și responsabilitățile organelor implicate în colectarea și actualizarea datelor urmează a fi clar delimitate. Cel mai probabil CEC va avea nevoie de resurse substanțiale și personal pentru a implementa și gestiona viitorul registru în mod adecvat. Aceasta va necesita acțiuni din partea autorităților guvernamentale și/sau parlament.
  3. Fiind unul din indicatorii esențiali de transparență a unui proces electoral, rezultatele preliminare și finale ale alegerilor ar trebui să fie publicate de CEC cât de rapid posibil și să includă toate datele necesare, după cum este prescris de lege. Datele publicate ar trebui să conțină atât rezultatele agregate, cât și rezultatele pentru fiecare secție de votare, cu scopul de a spori transparența. De asemenea, CEC ar putea să utilizeze mai mult pagina sa web în calitate de mijloc de informare a publicului, inclusiv pentru publicarea rezultatelor detaliate.
  4. Regulamentele privind finanțarea campaniei electorale ar putea fi revizuite pentru a oferi un grad mai mare de detaliu și precizie în privința obligațiilor concurenților electorali legate de raportare. Mecanismele de supraveghere și executare ar trebui consolidate.
  5. Administrația electorală ar putea elabora măsuri pentru a oferi alegătorilor mai multe oportunități de a se familiariza cu numele candidaților de pe listele electorale și pentru a informa electoratul despre schimbările introduse de partide în listele lor de candidați. Aceasta s-ar putea realiza practic prin agregarea centralizată a datelor privind înregistrarea candidaților și publicarea informației pe pagina web a CEC.
  6. Prevederile legale care abordează cumpărarea voturilor ar putea fi perfecționate prin includerea unor definiții mai clare a ce constituie aceasta, atât material, cât și în practică.

B. RECOMANDĂRI SUPLIMENTARE

Cadrul juridic

7. În conformitate cu recomandările anterioare, personalului militar activ ar trebui să-i fie acordat dreptul de a vota în alegeri locale.
8. Ambiguitatea referitoare la cerințele cu privire la reședință pentru alegeri locale ar trebui soluționată prin lege.
9. Codul Electoral ar putea fi modificat în vederea oferirii mai multor detalii privind pregătirea și desfășurarea turului doi al alegerilor.

Administrarea alegerilor

10. CEC, drept organ permanent care poartă responsabilitatea pentru desfășurarea generală a alegerilor, ar trebui să anticipeze și să soluționeze problemele potențiale înainte de perioada electorală sau cât mai curând posibil în timpul procesului electoral. Adoptarea

hotărârilor în ultimul moment în privința unor proceduri importante din ziua alegerilor ar trebui evitată.

11. În conformitate cu intențiile legislației de a asigura o reprezentare politică echilibrată în CEC, s-ar putea acorda atenție posibilității de a completa procedurile existente de formare a Comisiei cu măsuri care ar asigura echilibrul forțelor politice în cele trei funcții de conducere a CEC (președinte, vice-președinte și secretar).
12. Pentru a garanta aplicarea uniformă a legii și a hotărârilor CEC, comunicarea dintre CEC, CC și BSV ar trebui optimizată cu scopul de a asigura transmiterea la timp a informației către organele electorale ierarhic inferioare și posibilitatea de a adresa întrebări către nivelul superior, odată ce ele apar.
13. CEC ar putea să considere instruirea în continuare a personalului său cu scopul de a spori capacitățile manageriale, de comunicare și funcționale ale aparatului. Membrii comisiilor ierarhic inferioare ar trebui să beneficieze în continuare de instruirii cuprinzătoare regulate, cu un accent special pe procedurile de numărare, compilarea proceselor verbale cu privire la rezultate și reconcilierea rezultatelor alegerilor.
14. Activitatea organelor electorale ar putea să beneficieze de consolidarea în continuare a funcționalității Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”. Sistemul ar putea fi proiectat în așa fel ca să faciliteze înregistrarea centralizată a candidaților, tipărirea buletinelor de vot și agregarea rezultatelor alegerilor. Integritatea sistemului, compatibilitatea cu alte aplicații soft și documentele folosite în desfășurarea alegerilor; interfața ar putea fi la fel îmbunătățită în continuare. Documentație tehnică și îndrumări cuprinzătoare ar putea fi elaborate pentru utilizatorii sistemului.
15. Înainte de următoarele alegeri, CEC ar putea examina posibilitatea adoptării unei instrucțiuni privind crearea secțiilor de votare, determinând cerințele minime de suprafață pentru încăperile de votare, precum și formatul și cantitățile materialelor electorale, în dependență de numărul alegătorilor înregistrați.
16. CEC ar putea examina de asemenea adoptarea unui instrucțiuni cu privire la renumărare pentru a contura toți pașii procedurali relevanți și pentru a asigura consistența implementării.
17. Sistemul de remunerare a membrilor organelor electorale de conducere ar putea fi revizuit cu scopul de a reflecta volumul de lucru și pentru a asigura că remunerările plătite sunt suficient de competitive pentru a atrage personal calificat.

Campania electorală

18. S-ar putea examina și posibilitatea acordării concurenților electorali a mai multor locuri destinate pentru postarea materialelor de campanie electorală.

Contestații și apeluri

19. Prevederile referitoare la contestații și apeluri ar fi avantajată de o redactare nouă utilizând un limbaj clar și neambiguu pentru a descrie exhaustiv procedurile de examinare de către organele electorale și pentru a evita careva interpretări eronate a jurisdicției organelor

electorale și a instanțelor de judecată. Organele electorale și instanțele de judecată ar putea beneficia de instruire privind procedurile de contestare și atac în vigoare și ar putea fi informați continuu despre ajustările ulterioare.

20. Prevederile referitoare la declararea rezultatelor alegerilor valabile de către instanțele de judecată ar putea fi clarificate cu scopul de a înlătura ambiguitatea legată de faptul dacă rezultatele primului tur de votare ar trebui declarate valabile înainte de desfășurarea turului doi.

Mass-media

21. Mecanismele de executare a hotărârilor CCA ar trebui îmbunătățite, în special în vederea creării unor termeni pentru adoptarea și intrarea în vigoare a sancțiunilor ceea ce ar asigura corectarea la timp.

Gender și minorități naționale

22. Prevederile care asigură includerea femeilor în poziții câștigătoare pe listele de candidați ar putea fi examinate.
23. Ar putea fi examinată posibilitatea programelor de educare a alegătorilor, în special direcționate spre comunitatea romă.

ANEXĂ: REZULTATELE OFICIALE ALE ALEGERILOR*

Datele CEC privind Alegerile locale din 05 iunie 2011*

Numărul de alegători incluși în listele electorale de bază	2.552.922	
Numărul de alegători incluși în listele suplimentare	39.178	1.53%
Numărul de alegători care au primit buletine de vot	1.417.893	
Numărul de alegători care au participat la votare	1.417.818	
Procentul participării alegătorilor		54.86%
Numărul de voturi valabil exprimate	1.379.055	
Numărul buletinelor de vot declarate nevalabile	38.763	
Numărul buletinelor de vot neutilizate și anulate	1.144.112	
Numărul buletinelor de vot primite de BSV	2.562.005	

*Datele includ rezultatele alegerilor în consiliile raionale și municipale (Chișinău și Bălți) și exclud Găgăuzia.

Datele CEC privind Turul II al alegerii primarilor din 19 iunie 2011

Numărul de alegători incluși în listele electorale de bază	1.896.561	
Numărul de alegători incluși în listele suplimentare	23.748	1,25%
Numărul de alegători care au primit buletine de vot	1.044.891	
Numărul de alegători care au participat la votare	1.044.856	
Procentul participării alegătorilor		54,41%
Numărul de voturi valabil exprimate	1.035.106	
Numărul buletinelor de vot declarate nevalabile	9.750	
Numărul buletinelor de vot neutilizate și anulate	844.303	
Numărul buletinelor de vot primite de BSV	1.889.194	

Alegerile primarilor (Turul I și II)

Concurent electoral	TURUL I				TURUL II			
	Voturi		Posturi de primar		Voturi		Posturi de primar	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	463.553	30,64%	115	29,79%	348.175	33,64%	88	17,22%
Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM)	304.482	20,12%	120	31,09%	210.681	20,35%	166	32,49%
Partidul Liberal (PL)	297.398	19,65%	27	6,99%	269.810	26,07%	70	13,70%
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	248.816	16,44%	85	22,02%	140.612	13,58%	135	26,42%
Candidați independenți	120.484	7,96%	35	9,07%	40.380	3,90%	33	6,46%
Alții	78.390	5,18%	4	1,04%	25.448	2,46%	19	3,72%
TOTAL	1.513.123	100%	386	100%	1.035.106	100.00%	511	100.00%

Alegerile în consiliile raionale și municipale

Concurent electoral	Voturi		Posturi de consilier	
	Total	%	Total	%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	508.422	36,87%	434	38,75%
Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM)	311.988	22,62%	300	26,79%
Partidul Liberal (PL)	223.257	16,19%	130	11,61%
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	212.548	15,41%	227	20,27%
Candidați independenți	55.885	4,05%	9	0,80%
Alții	66.955	4,85%	20	1,79%
TOTAL	1.379.055	100%	1.120	100%

Alegerile în consiliile orașelor și comunelor/satelor

Concurent electoral	Voturi		Posturi de consilier	
	Total	%	Total	%
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM)	327.768	29,51%	3.438	32,34%
Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM)	281.342	25,33%	3.039	28,59%
Partidul Liberal (PL)	130.919	11,79%	1.162	10,93%
Partidul Democrat din Moldova (PDM)	209.270	18,84%	2.264	21,30%
Candidați independenți	95.786	8,62%	336	3,16%
Alții	65.692	5,91%	389	3,66%
TOTAL	1.110.777	100%	10.628	100%

* Sursă: www.cec.md/index.php?pag=alegeri&opa=view&id=406&d=11&sd=68&start=&l=, pagina web a Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova. Tabelele nu includ rezultatele tuturor alegerilor repetate și renumărărilor.

DESPRE OSCE/BIDDO

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) este principala instituție a OSCE care asistă statele participante „să asigure respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, să asigure ordinea de drept, să promoveze principiile democrației (...), să construiască, să consolideze și să protejeze instituțiile democratice și să promoveze toleranța în societate” (Documentul Summitului de la Helsinki din 1992). Aceasta reprezintă dimensiunea umană a OSCE.

OSCE/BIDDO, cu sediul în Varșovia, Polonia, a fost creat ca Birou pentru Alegeri Libere la Summitul din 1990 de la Paris și și-a început activitatea în mai 1991. Un an mai târziu, numele Biroului a fost schimbat încât să reflecte mandatul lărgit al biroului, care cuprinde drepturile omului și democratizarea. În prezent BIDDO angajează mai multe de 130 de persoane.

OSCE/BIDDO este organizația principală din Europa din domeniul **observării alegerilor**. Ea coordonează și organizează dislocarea a mii de observatori în fiecare an pentru a determina dacă alegerile ce se desfășoară în regiunile OSCE se desfășoară în conformitate cu standardele internaționale pentru alegeri democratice și legislația națională. Metodologia sa unică oferă o analiză minuțioasă a întregului proces electoral. Prin intermediul proiectelor de asistență OSCE/BIDDO ajută Statele participante să-și îmbunătățească cadrul lor electoral.

Activitățile de **democratizare** întreprinse de Birou includ următoarele domenii: ordinea de drept, susținerea legislativă, migrația și libertatea de deplasare și egalitatea între femei și bărbați. În fiecare an OSCE/BIDDO implementează câteva programe de asistență specializate scopul fiind dezvoltarea structurilor democratice.

OSCE/BIDDO oferă asistență Statelor participante în respectarea obligațiilor lor de promovare și apărare a drepturilor omului și libertăților fundamentale în conformitate cu dimensiunea umană a angajamentelor OSCE. Acest lucru se realizează prin colaborarea cu diferiți parteneri cu scopul promovării colaborării, consolidării capacităților și acordării expertizei în domenii tematice, printre care drepturile omului în lupta contra terorismului, intensificarea protecției drepturilor omului ale persoanelor traficate, educație și instruire în domeniul drepturilor omului, monitorizarea și raportare drepturilor omului și drepturile femeilor și securitate.

În domeniul **toleranței și non-discriminării**, OSCE/BIDDO oferă suport Statelor participante în fortificarea reacției lor față de crimele de ură și cazuri de rasism, xenofobie, antisemitism și alte forme de intoleranță. Activitățile OSCE/BIDDO legate de toleranță și non-discriminare sunt axate pe următoarele domenii: legislație, instruire privind aplicarea legii, monitorizarea, raportarea și controlul reacțiilor la crimele și incidentele motivate de ură, la fel și activitățile educaționale de promovare a toleranței, respectului și înțelegerii reciproce.

OSCE/BIDDO oferă consultanță statelor participante cu privire la politicile ce vizează **romii și sinti**. Aceasta promovează consolidarea capacităților și crearea de rețele în cadrul comunității rome și sinti și încurajează participarea reprezentanților romi și sinti în organele de elaborare a politicilor.

Toate activitățile OSCE/BIDDO sunt întreprinse în strânsă coordonare și cooperare cu Statele participante ale OSCE, instituțiile și operațiunile în teren ale OSCE, dar și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații pot fi găsite pe pagina web a BIDDO (www.osce.org/odihr).